

PREBIVALSTVO JUGOSLAVIJE VZLIC SILOVITI VOJNI JAKO NARASLO

Ljubljana tretje največje mesto v državi. — Slovenija šteje že blizu poldrug milijon ljudi. — V Jugoslaviji skoro 600,000 več žensk kakor moških

V sledečem podajamo številke jugoslovanskega števila urada o stanju in o naraščanju prebivalstva, ki so — upoštevajoč strahovite posledice vojne, civilne vojne in odgona nešteti tisočev iz države, jako zadovoljive, kar znači, da je Jugoslavija vzlic vsem tragedijam skozi katere je morala iti plemensko jako zdrava država. Poročilo se glasi:

Štetje prebivalstva predstavlja pomemben dogodek v zgodovini vsake države, kajti iz rezultatov štetja, ki se danes opravljajo zelo natančno in podrobno, se razkrijejo najpomembnejši zanimivi podatki. Rezultati ljudskega štetja o številu prebivalstva, o starostnem in spolnem sestavu, o gostoti naseljenosti ter o prirastku so nadvse dragoceni podatki za oblasti, ki jim pokažejo, ali je država na poti napredka ali upadanja. Jugoslavija je država mladih, zdravih narodov, pri katerih je naravni prirastek prebivalstva precej velik. Toda druga svetovna vojna je v Jugoslaviji zahtevala ogromno število žrtev, spričo česar je za ugotovitev sedanjega stanja števila prebivalstva vladno izredno veliko zanimanje. Ljudsko štetje, ki se je v Jugoslaviji vršilo 15. marca 1948 in katerega rezultati so bili pred kratkim objavljeni, pa je odstranilo vsa ugibanja o tem in pokazalo jasno sliko o številu prebivalstva današnje Jugoslavije.

Število prebivalstva Popisi prebivalstva se vrše običajno vsakih deset let. Tako se je tudi v Jugoslaviji prvo ljudsko štetje vršilo 31. januarja 1921, drugo pa 31. marca 1931, medtem ko so bile za tretje štetje, ki bi se moralo vršiti spomladi leta 1941, že izvršene vse priprave. Toda vojna ter okupacija sta to preprečili in šele leta 1948 je bil mogoč popis prebivalstva. Po obsežnih pripravah in pritegnitvi tisočev prostovoljcev iz množičnih organizacij, je bilo 15. marca t. l. izvedeno po vsej Jugoslaviji ljudsko štetje. Zvezni statistični urad je v juliju zaključil zbira-

Ali vam je naročnina potekla...?

Tekoča številka Proletarca je

2147

Ako je številka tik VAŠEGA imena na NASLOVU na PRVI strani nižja, to pomeni, da vam je naročnina potekla za toliko tednov kolikor je številka v vašem oklepaju nižja od gornje. Prosimo, obnovite jo!

Prihranite nam s tem pri delu in na poštnini!

nje glavnih podatkov o popisu in objavil prve rezultate.

Po teh podatkih znaša sedanje število prebivalstva v FLRJ, vstevši osvobodjene predele Slovenskega Primorja in Istre 15.751.935. Leta 1921 (pri prvem popisu) je število prebivalstva znašalo 11.984.911, pri popisu leta 1931 pa so našli 13.929.988 ljudi. Vsi ti podatki nam kažejo, da se število prebivalstva Jugoslavije naglo veča. Od leta 1921 do leta 1931 se je število prebivalstva dvignilo točje za 1.945.077 ljudi, ali za 16,2%, od leta 1931 do lani pa za 1.313.982 prebivalcev, ali za 9,4%. Pri tem pa ni vzelo za osnovo gornje število prebivalstva v letu 1931, temveč ugotovitev zveznega statističnega urada, da je na ozemlju, ki danes spada v FLRJ, torej na ozemlju stare Jugoslavije in sedaj priključenih predelov Istre in Slovenskega Primorja, živel leta 1931 14.937.953 ljudi.)

Ta bilanca je precej ugodna, kajti potrjuje nam ugotovitve, da je Jugoslavija glede naravnega prirastka med prvimi državami v Evropi in je samo v Sovjetski zvezi in drugih vzhodnoevropskih državah naravni prirastek prebivalstva nekaj večji. Baš ta velika populacijska moč jugoslovanskih narodov je razlog, da število prebivalstva kljub ogromnim žrtvam v vojni ni padlo, temveč celo naraslo. Zamislimo pa se lahko ob zanimivih ugotovitvah primanjkljaja prebivalstva Jugoslavije v vojnih letih. Če bi ne bilo izgub, ki so jih narodi Jugoslavije pretrpeli v letih 1941-1945 in manjšega upada rojstev zaradi vojne ter manj pomembnih izselitev Nemcev in emigracij, bi živel danes v Jugoslaviji, upoštevajoč normalni predvojni prirastek 18.310.000 ljudi, kar pomeni, da (Konec na 5. strani.)

Organizirano delavstvo bo zelo presenečeno

Namreč nad Trumanom in zveznim kongresom. Res je predsednik priporočil odpravo Taftov-Hartleyjeve postavbe — toda v isti sapi je govoril, da je treba preprečevati stavke v juridičnih sprih, to je med unijami samimi, ki se bore med sabo, katera izmed njih naj kolekta asesment delavcev v prizadetih obratih — in priporočil je prepovedati bojkotne stavke. To je, ako unija odloči, da morajo iti delavci v določenem obratu na stavko zato, ker material, ki ga tovarna dobiva, nima unijskega znaka — tedaj tudi po Trumanovem priporočilu taki konflikti ne bodo dovoljeni. Enako jih prepoveduje sedanji takozvani Taft-Hartley Act. Možno je — oziroma zelo verjetno, da bo kongres odpravil klavzulo glede točke v omenjeni

KAJ SO TAJNI NAMENI KOMARJEV VNJANJE POLITIKE ZVEZNE VLADE?

Predsednik Truman je v svojem govoru pred kongresom o "položaju države" vnanjo politiko svoje administracije omenil le mimogrede. Prihranil si je to poglavje za druge priložnosti. Toda baš od vnanje politik odvisi, ali bomo imeli mir ali vojno. V Trumanovi administraciji dominirajo militaristi in wallstreet-ski bankirji in oni odločajo kakšna naj bo vnanja politika Zedinjenih držav.

Člankar Irving Pflaum, ki piše o vnanje političnih zadevah v dnevniku Chicago Sun-Times, ni prijatelj komunistov. O Sovj. uniji piše kritično. Smatra se za liberalca. In čestokrat tudi piše liberalno. V krogih ameriških žurnalistov je dobro znan. V članku o Trumanovem govoru izvaja med drugim: "Ali je v predsednikovi poslanici mogoče najti kaj v resnici je naša vnanja politika, ali je skrita javnosti? Ali ima zvezna vlada dve politiki: eno, ki je mehka, polna besed o miru in pa politiko pesti, zavite v plašč tajnih namenov? Na to vam ne morem dati določenega odgovora. A zdi se mi, da ima predsednik s svojimi svetovalci o vnanji politiki načrt, ki si ga ne upajo predstaviti javnosti. Predsednik Truman je dejal kongresu, da njegov program stremlji po miru — a če ga ne doseže, bodo posledice strašne za nas in za človeštvo.

Kakšna je ta tajna nakana, s katero Trumanova administracija tako hazardno igra?

Dozveva se mi, da je njen namen pritiskati na Sovjetsko unijo toliko, da ji vzame v kakih treh letih iz rok vse dežele, ki so sedaj v njeni sferi. Rusija se bo umaknila iz Nemčije in nehala pretiti Grčiji, Turčiji in Iranu. Pristala bo v obnovitev nekommunistične Kitajske. Kovarji ameriške vnanje politike smatrajo, da bodo vse to dosegli brez vojne, pač pa z brezobzirnimi pritiski (na Rusijo) v fronti, ki je omejena na Evropo in na srednji vzhod. In to na stroške vseh drugih krajev in na stroške naših principov.

Ne skrbi nas, ako bo organizacija Združenih narodov valed tega postala še šibkejša. Ojčili je bomo lahko po "zmagi" (nad Rusijo).

Valed tega lahko brez nevarnosti zamarmamo tudi Kitajsko; predno bi kitajski komunisti mogli utrditi svoj položaj, bi jih morala Rusija valed zmagovana ameriške vnanje politike zapustiti in njihovih pridobitev bi bilo konec.

Kovarje ameriške vnanje politike ne briga, kakšne zaveznike imajo po svetu. Ako se jim zdi priložnostno, bi jim bila dobro došla Titova Jugoslavija in de Gaulleova Francija, kakor jim je fašistična Francova Španija in reakcionarna monarchistična Grčija, pa čeprav časno, samo da jim služijo v taktiki iztiskanja sov. Rusije.

Naši vladi ni za zvezo zapadne Evrope iz kakih humanitarnih nagibov; glavno je cilj in ta stremlji streti Sovjetsko zvezo.

Vsa ameriška sila se v ta namen osredotočuje na eno točko, da se sovjetske potisne daleč nazaj proti Aziji in se jim prepreči dobiti si teritorijev v Sredozemlju. In da se jih iztira iz starih, ki jih imajo sedaj pod vplivom. Trumanovi eksperti v vnanji politiki smatrajo, da bodo v treh letih Sovjetsko Rusijo toliko oslabili, da se bo z Zed. državami radevolje pobotala."

Tako razlaga to največje svetovno trenje sedanje dobe Irving Pflaum.

A ob enem smatra on, kot smatramo to politiko drugi — za hazardno igro, ki — kot Truman sam priznava, vrže lahko nas in ves ostali svet v "strašno katastrofo".

Toda naši "vojni hujskači" mislijo drugače: Oni (Konec na 2. strani)

Koroške Mežice v Sloveniji se naglo in pridno obnavljajo

Redkokje je tako težak stanovaljski problem kot v naseljih revirjev rudnikov svinca in topilnice Mežica. Angleški kapitalisti — predvojni lastniki podjetja so letno vlekli iz podjetja milijonske dobičke — naši rudarji in topilci pa so stanovali pogosto v temnih luknjah, ne vrednih človeka. Polnih petindvajset let njihovega gospodarstva ni bila za delavstvo zgrajena niti ena stavba.

Okupator je leta 1941 iz zalog materiala, ki je ostal prejšnjim lastnikom, zgradil sicer nekaj hiš, kamor je hotel useliti Nemce, da bi pritegnil čimveč ljudi, ki bi za njegov vojni stroj kopal svinčno rudo. Ker pa je kmalu prenehala obratovati topilnica, in so po gozdovih vedno pogosteje pokale partizanske puške, je prav tako opustil nadaljnjo gradnjo in še celo popravila obstoječih stanovanj.

Po osvoboditvi so rudarji obnovili rudnik in topilnico. Ze meseca junija je bila dosežena predvojna proizvodnja. V podjetje so se vračali demobilizirani borci, jetniki iz taborišč, izseljenci. Vsem je bilo treba nuditi stanovanja. Stalež podjetja se je večal iz meseca v mesec. Vzporodno s tem pa je tudi stanovaljsko vprašanje postajalo vedno bolj pereče. Leta 1947 so v naselju "Moskva" pričeli graditi novo stavbo z dvanajst stanovanji, v katero so se letos že tudi vselili stanovalci. Plan gradnje stanovaljskih objektov za letošnje leto je predvidel še dvajset družinskih stanovanj, ki so prav tako že pod streho. Te gradnje je rudnik izvršil v svoji režiji. Da pa s temi novimi stanovaljskimi objekti ne bo rešeno stanovaljsko vprašanje, je bilo tudi jasno vsakomur. Vendar pa bo na pobudo novega ministra zvezne vlade FLRJ Svetozarja Vukmanoviča-Tempa v veliki večini rešen ta problem s tem, ko bo še tekom letošnje jeseni in v prvih spomladanskih mesecih dograjena v Mežici nova stanovaljska kolonija s štiridesetimi stanovanji. Novo kolonijo bodo tvorile lične pritlične hišice, ki bodo opremljene z vsemi pritličnimi sodobnega družinskega stanovanja. Tako bo nastala v Mežici nova kolonija. Delo bo izvršilo republiško podjetje "GRADIS", vendar tudi njemu kot vsakemu podjetju, manjka delovne sile. Uprava podjetja je zato predlagala kolektivno, da bo vsakdo, ki je pripravljen izkoptati temelje za stanovanje in pomagati pri graditvi, dobil stanovanje. Ze po nekaj dneh je bilo dovolj prijavitelcev. Na prvem naslednjem sestanku so vsem reflektantom obrazložili plan gradnje, pokazali načrt in izdelali plan pomoči pri gradnji.

V soboto dne 30. oktobra so na prostranem travniku privrkat zapeli krampi in lopate. Niti slabo vreme ni oviralo dela.

Naročite si prihodnji letnik Ameriškega družinskega kolektarja!

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Ameriški Slovenci so se pred leti veliko prepirali, prerekali in zmerjali. Bilo je bojev tudi med naprednjaki, kakor v katoliških krogih. Na sejah in na konvencijah. Potem pa je vse nekam utihnilo in če ne bi bilo "Ameriške domovine", dr. Miha Kreka, škofa Rožmana itd. bi sploh ne bilo posebnega ropota. A končno se je oglašil Erazem Gorše in je res "podrezal".

Direktorij SND v Clevelandu mora pač imeti svoje vzroke glede slovenskega muzeja in bo odobr, če jih objavi. Ničesar ni boljše kakor čuti obe plati zvona.

Maršal Tito je v borbi s kominformom zares. Da-li bo ta boj državam sovjetske sfere koristil je pa drugo vprašanje. Najbrž da ne.

Podpredsednik Barkley si je vzel za počitnice potovanje po Evropi in tam izrazil željo, da bi našel kaj takih Rusov, ki bi bili pripravljeni sodelovati z nami namesto le nasprotovati. Ne dvomno imajo enake želje tudi v Moskvi. Kajti skoro nihče, ki ima kaj vpliva v naši deželi, ne deluje za spravo z USSR razen Henry Wallace, ki pa je kmalu po predsedniških volitvah politično utihnil.

Slovenske ustanove v Ameriki so bile vse od kraja — katoliške in svobodnomislne — začete v duhu navdušenja in čim je navdušenje splahnelo, jih je zastrla megla. Rečemo ji lahko tudi brezbriznost ali kar že. Cerkev, ki se še nazivajo za slovenske, še uspevajo. Ampak ne služijo narodu, ki jih je zgradil in ne napredku. Služijo Vatikanu in klerikalizmu. Vse kar še imamo, je nekaj pevskih zborov, tu pa tam dramsko prireditev, in kakšod. Vse to pa se vrši zgolj v področju naprednih skupin. Ali ne bi bilo dobro misliti na okrepitev tega kar imamo?

Ameriški kapitalizem se boji

vsake nove republike. Smatra, da je vse današnje republikanško gibanje po svetu prežeto s "komunizmom". Mar ni bila tudi naša revolucija — upor za osvoboditev izpod angleškega kralja za one dni skrajno revolucionarnega značaja. Sedaj pa podpiramo kralje — ne le podpiramo temveč jih tudi vzdržujemo!

Poštne pristojbine so se podražile. Ob enem čitamo, da se cene življenjskih potrebščin nižajo — in da bo kmalu zopet vse v redu. To je, da boš lahko ceneje kupoval, delo pa težko dobil.

Vatikan je ponudbo madžarske vlade za spravo odklonil. Da bo to storil, smo ugotovili že v prejšnji številki. Zahteva zase svobodo propagande na Madžarskem v polni meri — torej toliko kot jo ima vlada. Hoče nazaj cerkvena posestva. In pa kontrola nad šolami. Boj med cerkvijo in državo bo vsled tega nadaljevan in kardinal Mindszenty bo moral v bodoče maševati v ječi, kakor zagrebški nadškof Stepinac. Ljubljanski škof Rožman pa se je pravočasno umaknil iz nevarnosti obsodbe. Obsojen je bil vseeno, toda njegova celica je prazna. In sedaj tu v Ameriki se mu zelo dobro godi. Veliko boljše kakor rev. Gabrovški ali dr. Miha Kreku. "Znat se mora", je rekel ljubljanski Polde.

Sansov članek v tej številki pripoveduje o učinkih zdravila proti tuberkulozi, ki je bil poslan tja od slovenske sekcije jugoslovanske pomožne akcije. Res je nabrani denar zalagal. Ampak več kot zdravilo bi zalaglo, ako se po svetu zgrade razmere, v katerih ne bo varovost za bolezniki kot je n. pr. jetika. Dokler tega ne bo, je pa naša dolžnost pomagati — kolikor kdo more.

Boj za mladino je danes silnejši kot še kdaj. To je — kdo naj jo vzgaja in v kakšnem prav- (Konec na 4. strani.)

Nekaj o naših stvareh

Vsako leto meseca decembra, ali pa januarja, se Prosvetna matica obrne na društva, klube ter druge organizacije, ki so včlanjene v nji, z vabilom, da ostanejo v tej ustanovi. Tako je bilo društvom in klubom poslano nedavno sledeče pismo za seje v januarju:

Organizacijam Prosvetne matice, Cenjeni:

Knjigo "Brata", delo Etbina Kristana, smo vam poslali lansko jesen. Sedaj imamo v načrtu novo knjigo. Vsega skupaj je Prosvetna matica izdala dosedaj v svoji založbi šestindvajset knjig in nakupila je mnogo drugih slovenskih in angleških knjig, katerih je razposlala pridruženim društvom v nad 100,000 izvodih.

To je mnogo. In vse to delo vrši odbor Prosvetne matice s pomočjo prispevkov pridruženih organizacij, kateri značajo povprečno samo kak tisoč dolarjev na leto.

Vrh tega smo zgradili sijajen arhiv slovenskih iger, ki nas stanejo visoke vsote in so vsem na razpolago. Dalje zbirko not za pevske zборе. Prirejali smo predavateljske ture — torej delo na prosvetnem polju smo resnično vršili in bomo z njim nadaljevali, ako nam boste pri tem tudi vi pomagali.

Mnoga društva in druge organizacije, ki so včlanjene v Prosvetni matici, so nas obvestila, da ostanejo v nji. Ako je tudi vaša organizacija med njimi, hvala vam. Zato se to pismo vas ne tiče. Toda ako še niste sklenili ostati v tej ustanovi, vas vabimo, da to storite. Članarina je od 50c do \$2.50 na mesec. Karkoli prispevate, nam boste pomagali nadaljevati delo na kulturnem polju med ameriški Slovenci — priseljenci in tukaj rojenimi.

S pozdravom za tajništvo Prosvetne matice, Joško Oven, preds. eksekutive. Clarence Zaitz.

Upamo, da bodo naši somišljeniki ter drugi prijatelji Prosvetne matice poskrbeli, da njihova društva in klubi ostanejo v nji in da bodo za pristop pridobili tudi napredna društva, krožke in klube, ter slovenske dvorane, ki še niso včlanjene v nji.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovska Delavska Tiskovna Društva, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za pričetek v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Clarence Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROckwell 2-2864

Nekaj besed o "socializmu" predsednika Zedinjenih držav

V sredo 5. januarja je brnel radio o Trumanovem govoru pred senatno in poslansko zbornico in potem je bilo komentiranje v časopisju na stotisoče kolon.

Senator Taft je ugotovil, da je Trumanov program bolj "levičarski" kakor pa je bil Rooseveltov, in da nas zavaja v "socializem".

Mnogi časopisi, med njimi "Chicago Tribune", pa so ljudstvo posvarili, naj se nikar več ne mami s Trumanovimi obljubami, kajti on tira našo deželo v "državni socializem", s te točke bo šla pa v komunizem in v totalitarstvo.

Kar je Truman v resnici priporočal, so že pred leti uvedle mnoge kapitalistične dežele — ne toliko ljudstvu temveč kapitalizmu v korist. Ameriški toriji tega ne razumejo. Vsaka socialna zaščita jim je atentat na "free enterprise".

Začel je pokojni F. D. Roosevelt s proglašenjem svojega socialnega programa, ki ga je nazval "new deal". A njegov "new deal" za rešitev kapitalizma je bil ogromnejši in se obnesel, do čim je njegov socialni program, ki je sicer veliko pomagal, a ne rešil nobenega socialnega vprašanja, bil je toliko kot so po biblijskem reku drobtine z bogatinske mize. Sebi hleb, tebi drobtine. Sebi palačo in vile, tebi kamor že moreš z družino pod streho.

Kaj pravzaprav je Trumanov "socialistični" program?

Zahteval je v svoji poslanici kongresu več kontrole nad industrijo. Pritoževal se je posebno nad jeklarstvo, ki zavira produkcijo železa. Nedvomno zato, da ga dražje prodaja s timskižnimi stroški. To je vseh tudi avni industriji. Udarjena pa so mala podjetja. Ne dobe železa in ne morejo uspevati. Truman je dejal, da ako se bo to nadaljevalo, naj kongres vladi dovoli zgraditi vladne jeklarne in tudi tovarne v drugih industrijah, kjer vlada enako stanje kakor v jeklarstvu. Na galeriji mu je ploskalo nekaj ljudi — med poslanci in senatorji je bila tišina.

Tudi ako bi kongres hotel dovoliti sredstva za zgraditev vladnih jeklarov, kje pa bi dobile železno rudo in druge surovine? Vse te stvari so posest jeklarkega monopola in mar jih bi hotel vladi prodajati sebi v škodo?

Je pa tu dobro se vprašati, čemu je vlada zgradila jeklarne in druge tovarne na stroške vseh nas med vojno in jih že takrat prepustila v obratovanje privatnim družbam, po vojni pa jim jih je prodala za malenkostno ceno.

Sedanji kongres — neglede kako je "napreden" — ne bo zgradil nobene jeklarne in ne drugih tovarn, razen dovolil nadaljne vsote za izdelovanje atomskih bomb. Kajti domalega vsi člani poslanske in senatne zbornice so naklonjeni privatnim interesom. In čemu ne? "Lobisti" trustov, špekulantov in prevarantov jih vabijo na pojedine, jim dajejo priložnost seznaniti se z "odlično" družbo, z diplomati in aristokrati in tudi lepa dekleta jim predstavljajo.

Tako je bilo ko je dobil predsedništvo te republike idealist Woodrow Wilson. Tako je bilo, ko je začel vleči to deželo iz ekonomskega poloma Franklin Delano Roosevelt. In tako je sedaj. Vrh tega je treba imeti pred očmi, da Harry Truman ni idealist. Svojo administracijo je napolnil z najkonzervativnejšimi ljudmi. Z militaristi in bankirji.

Truman je v svojem govoru priporočil zvišanje zveznih davkov v nadaljne štiri milijarde dolarjev. To je moral storiti, ako noče njegova administracija v nepopravljivi deficit.

Toda ako bo davček ta kongres zvišal, ga ne bo naložil toliko korporacijam, kakor je Truman priporočil, temveč bo zvržen na konsumente — torej na povprečnega navadnega človeka. Tako je bilo in tako bo sedaj.

Priporočil je nadalje uvedbo obvezne vojne službe. Sedanja je le časna in omejena. On hoče tako kakršna je bila med vojno v veljavni. Ljudstvo je proti. Mar jo potrebujemo? Da, ako je Trumanova administracija tajno odločena za pokončanje Sovjetske zveze in držav, ki so v njenem bloku (več o tem v članku na prvi strani v tej številki — v 3.-4. koloni).

Kongresniki mu ob tem predlogu za obvezno vojaško službo niso kaj prida ploskali, ker se boje zamere volilecem.

Priporočal je obnovo kontrole nad cenami. V tem je ljudstvo z njim, ne pa kongres, v katerem prevladujejo zgolj trgovski interesi. Torej se kake posebne kontrole nad draginjo v tem kongresu ni nadejati.

Bil je za zajezitev inflacije. To je resničen problem, ki zadeva tudi kapitaliste — kajti polom v finančni in v industriji bi bil tudi njim v škodo, ne le onim, ki bi znova morali iti v "Hooverville".

Priporočil je strožjo kontrolo nad dražljivostjo stanovanj.

Nekaj jo bo kongres odobril, a špekulanti so že na konju in oditajo, da je veselje (zanje).

Predlagal je, naj se v prihodnjih sedmih letih zgradi na vladne stroške milijon stanovanj ter se jih da v najem najpo- trebnejšim proti nizki stanarini.

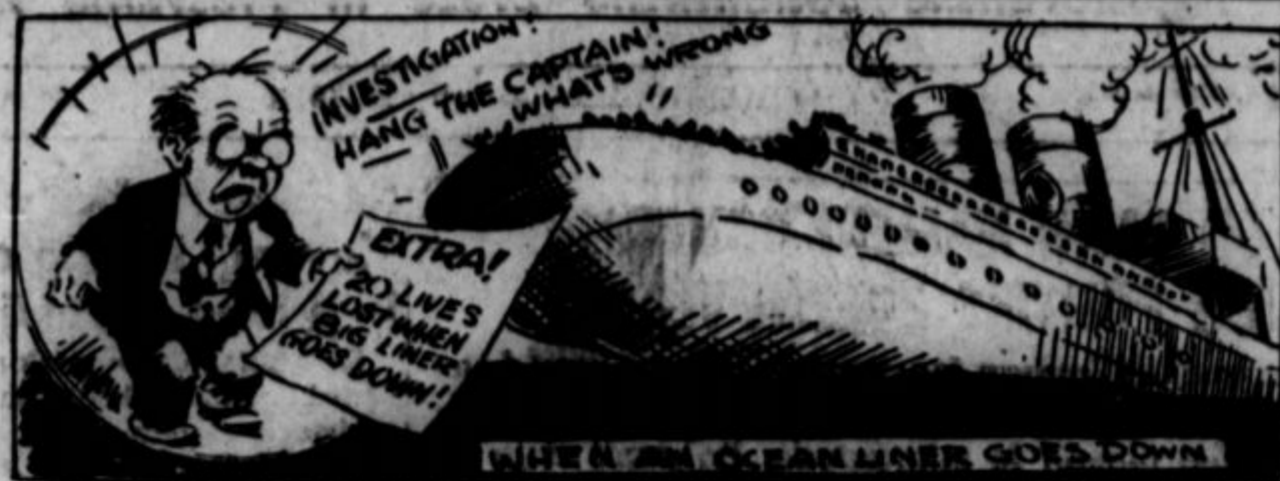
Kongres bo to točko le "kompromisno" upošteval.

Tudi je zahteval zakonite določbe za reguliranje stavbinske industrije, predvsem one, ki izdeluje material za gradnjo stanovanjskih hiš. Ne bo nič dosegel, ker to je sedaj monopol in navija cene po svoji volji in producira le toliko, da postaja bolj višje in jih vzdržuje na najvišji mogoči stopnji.

Predsednik Truman e imel tudi dobre besede za farmerje. Revnejšim naj se zgradi na vladne stroške 300.000 hiš. Tudi iz te moke v sedanjem kongresu ne bo kruha.

Za podiranje zastarelih, razpadajočih predelov v velikih me-

Our Mania for Public Safety

FRAN KUHOVSKI

Johnstown, Pa. — Novica, priložena v Prosveti, da je moj prijatelj Frank Kuhovski v Detroitu umrl, me je zelo presenetila. Sicer je že skoro 30 let, ko se je preselil od nas v Detroit za boljše delom in seve, tudi za boljše zaslužkom, ker je bil izučen kot izvrsten mizar (cabinet maker). Pri nas, v tem kraju Penna pa ni bilo tovarn za te stroke. Vseeno je tu preživel nekaj let ter delal v majni in deloma tudi v tovarni. Da pa se je tu toliko časa obdržal, je bilo vzrok tedanje naše medsebojno življenje in družabnost ter vselej pri sodelovanju pri takratnem zelo aktivnem pevskim in izobraževalnem društvu "Bled", tamburaškem zboru, igrahi itd. Skoro ne pomnim, da bi katero koli vajo zamudil, vedno je bil pripravljen pomagati, če se je le dalo, radevolje. Bil je izredno mirnega in tihega značaja in nikdar ni pokazal kake najmanjše nevolje. Zato je bil priljubljen tudi med drugimi ljudmi, zlasti med Srbi, ki so živeli v Franklinu. Nazivali so ga kar naravnost "naš Franjo". Znal jim je tako lepo govoriti v njihovem jeziku, da bi vsakdo staval, da je ta človek moral biti rojen Srb. Kje se je njih jezika in običajev naučil, mi ni znano. Kadar so imeli kake pojedino ali važen sestanek, vselej so povabili tudi njega, da jim je "dohtaril" in ga navadno posadili za mizo poleg njih pra-

voslavnega popa, tudi že umrlega Jovana Krajnoviča, ki je bil poznan po svojem liberalnem značaju daleč po Ameriki in belarvana med duhovništvom. Bil sem pričujoč na neki njih taki prireditvi, ko jim je govoril alcer zelo previdno, vendar vse v smislu socialističnih principov in ob koncu se je tako razvnel in izrazil da, ko mu bi bila dana moč bi šel gori po boga ter ga pripeljal na zemljo in ga za brado vlekel po Main ulici gori in doli, da bi ga vsaj vsi trpeči ljudje videli kakšen je. Bilo je mnogo smeha, le nekaterim je bilo malo preveč pregrešno. Še mnogo anekdot bi se dalo napisati o tedanjem času, ko je bil še med nami, ampak usoda je tako hotela, da se je ta naša nekdanja družabnost razbila in posamezniki so se razšli ter mnogi tudi že pomrli.

Pokojnega prijatelja Franka sem videl pred kakimi šestimi leti, ko sva se sešla v Chicago. Vprašal sem ga kaj ga je v Chicago zaneslo? I kaj, grablje sem prinesel popraviti doktorju Furlanu. Kake grablje?, ga vprašam. Saj doktorji ne popravljajo grabelj! Sele potem sem vedel, ko mi je pokazal na zobe. Razumel sem, kaj so pomenile grablje.

Od tega časa nisva bila več skupaj, le sem pa tja smo si poslali kake dopisnice, postransko sem pa izvedel, da je bil bolan, vendar nisem mislil, da je tako hučno, da bo usodno za njegovo življenje.

(Konec s 1. strani)

pravijo, da je naš vojni (sedaj zvan za obrambni) department pripravljen zdrabiti sovjetska mesta s svojih baz v Alaski, v Kanadi, Greenlandiji, v Nemčiji in na Japonskem v dveh urah. Z atomskimi bombami seveda.

Medtem državniki govore o miru, a vedo prav tako dobro kakor vsi mi drugi, da dokler bo trajala ta mogočna "mrzla vojna" med Zed. državami in Sovjetsko zvezo, ni zanj nobenega jamstva.

In če so še naši militaristi in wallstreetski bankirji zavzeli izvesti svoje nakane do konca — potem bo nova svetovna katastrofa nastala lahko še prej kot v treh letih. In predsednik Truman plava s tokom, ki ga ne vodijo pacifisti.

stih (slums) se je tudi navdušil. A sklepanje je kajpada vrgel kongresu na kolena.

Dobra so bila njegova priporočila za uravnavanje rek, graditev jezov in elektrarn in za irigacije, pogodovanje itd. A gospodje v Washingtonu se za take navede zelo malo zanimajo. Sploh nimajo niti smisla zanje.

Truman je kajpada — zvest svojim kampanjskim obljubam — govoril je tudi o javnem zdravstvu, boljši socialni zaščiti brezposelnih in starih ljudi, o izobrazbi in civilnih svobodščinah. Ko je skočal so mu ploskali in sedaj je od kongresa odvlano kaj in koliko bo storil. In lahko verjamete, da prav malo. Običaj je, da politiki v tej deželi obljub nikoli ne izpolnijo — že bito ne, ker ne morejo. Obljubijo vsakemu in vsem kar kdo hoče. Po volitvah pa se pozabi na to.

Pokojni zapuša soprogo, sinka in dve ljubki hčerki, od katerih imam sliko še izza njih otroških let. Njim se v sozljaju pridružuje še marsikateri njegovih prijateljev, ki so še živi in razkropljeni po vseh krajih Amerike. Ni pomoči, človeka ni več, le dragoceni spomini nam še ostanejo.

Naj bo na tem mestu izraženo naše sožalje in blag spomnih našemu vrlernu in zavednemu tovarišu Franju!

Andrej Vidrič.

TUDI ANGLEŠKI KRALJ DELI DARILA

Ob novem letu je angleški kralj George VI. povabil tri zaslužne podnike in barone, 34 jih je dobilo naslov viteza in razdal je še nad sto drugih plemskih titulov. Med novimi "plemenitasti" je tudi precej laboritov, ali kakor jih imenuje Chicago Tribune, socialistov. To je zavajalno, ker resnični socialisti so za odpravo takozvanega plemstva.

AGITATORJI NA DELU

Naročnine, ki so jih poslali zastopniki in drugi prijatelji lista v štirih tednih od 1. do 31. decembra 1948.

- Anton Zornik, Herminie, Pa. 22
- John Krelb, Cleveland, O. 18
- (1 nova)
- John Stonich, Pueblo, Colo. 10
- Anton Jankovitch, Cleveland, O. 5
- Louis Barbarich, Milwaukee, Wis. (1 nova) 6
- Frank Stih, Sheboygan, Wis. 4
- Frank Zaitz, Chicago, Ill. 4
- Josef Korsic, Detroit, Mich. 3
- (1 nova)
- Joseph Cvelbar, Sharon, Pa. 2
- Frank Cvetan, Johnstown, Pa. 2
- Martin Judnich, Waukegan, Ill. 2
- Mary Marinsek, Gallup, N. Mex. 2
- Joseph Ovca, Springfield, Ill. 2
- Alois Oceppek, Barberton, O. 2
- Frank Skrube, Sheboygan, Wis. 2
- (2 novi)
- Anton Tomsic, Oakland, Calif. 2
- (1 nova)
- Jacob Ambrozich, McKees Rocks, Pa. (1 nova) 1
- Jim Dekleva, Gowanda, N. Y. 1
- Stefanija Dregan, Sheboygan, Wis. (1 nova) 1
- Joseph Jež, Warren, O. 1
- Mary Kelly, Indianapolis, Ind. 1
- Joseph Kosin, Girard, O. 1
- Albina Kravanja, Glencoe, O. 1
- Anna Mahnich, Waukegan, Ill. 1
- Frank Modic, Ecorse, Mich. 1
- Joseph Oblak, Chicago, Ill. 1
- Matt Praprotnik, Ely, Minn. 1
- Lawrence Selak, Star City, W. Va. 1
- Anton Shular, Arma, Kans. 1
- Mary Suglich, E. Riverdale, Md. 1
- Frank Udovitch, Chicago, Ill. 1
- John Vitez, Bridgeport, O. 1
- Frank Volkar, Maple Heights, O. 1
- Peter Vrhovnik, Chicago, Ill. 1
- Angela Zhatz, Chicago, Ill. 1

Skupaj 108 naročnin.

Joško Oven:

RAZGOVORI

"Kdor govoriti kaj ne zna, ta vreme hval' al' tozi," je dejal naš Prešeren pred malo več kot sto leti. To geslo menda ne velja za naše fante doli na Daljnem zapadu, kateri so imeli precej vzroka za jamranje, kajti burja, sneg in zameti so ustavili skoro ves promet. Vlaki iz zapada so prihajali v Chicago s štiridnevno zamudo.

Nam se dosedaj še ni slabo godilo. Dnevna toplota je v tem tednu, ko to pišem, slična dnevnim toploti v Los Angelesu, kar za januarsko Chicago ni ravno slabo. Seve, nikdo ne ve kaj še vse pride.

V oficijelnem Washingtonu je tudi precej "topline". Ne mislim sončne — kajti imeli so že precej snega, ampak v zasedanju zbornice ter v predsednikovi poslanici je mnogo materiala, kar bo povzročalo v prihodnjih tednih veliko trenja. Demokrati so kajpada napravili isto kot so v zadnjih dveh letih delali republikanci — pometali so politične tekmece (republikance) iz vodilnih mest kar je seveda napravilo posebno v naši Tribuni veliko hrupa, češ, "bi-partizanska zunanja politika je dobila silovit udarec." O Trumanovi poslanici je rekel senator Taft: "It is pure socializem." Pač strašna stvar!

Drugače smo zajadrili v novo leto še precej mirno. Edino kar je malo kalilo ta mir, je bil tisti nerodni korak nizozemskih imperialistov, kateri so ravno pred božičem začeli vojno proti indoneški republiki. Seveda niso imenovali to stvar z besedo "vojna". Ne! Saj je v besednjaku precej izrazov, s katerimi se to olepša. Imenovali so ta zavratni napad "policijska akcija" za ustvarjenje reda in miru". Naši zastopniki v Z. N. so precej za hrumeli in so celo poslali ukaz, da morajo Nizozemci takoj ustaviti vojno, ali rezultat je bil — ničla. In kar je še najbolj žalostno — smo mi tisti, ki smo oborožili Nizozemsko s topovi, tanki in letali ter jim dali s pomočjo Marshallovega plana vso denarno pomoč, katero so izrabili za ta svoj cinični napad. Kot sem zgoraj omenil, Združene države, Avstralija in Rusija so bile za strožjo akcijo, ali Anglija, Francija in Belgija, katere so kolonijalne države, so bile proti. Ali eno je gotovo — posledice tega napada bodo našle odmev po vsi Aziji — in ta odmev ne bo prijeten.

Jugoslavija

V New York Timesu je bil priobčen v izčrpu noveletni oclik na jugoslovska ljudstva, katerega je govoril na radiu maršal Tito. Bil je objavljen v vseh listih v Jugoslaviji. Je izredno zanimiv. Namenjen je bil v večini tistim namenikom, ki pod okriljem kominforma dnevno očrnjujejo Jugoslavijo. Dejal je med drugim: "Velikost naroda se meri v stališču katerega zavzema v času največje krize, se meri v koliko je zmoglo njegovo delovno ljudstvo pretrpeti in kolikšna je njegova moralna moč v času največjih težkoč. Mi gremo skozi težke dneve. Ali je bilo kdaj lažje? Mi smo navajeni težkoč in nihče ne bo omajal našega samozatajevanja in nihče nas ne zlomi. Mi smo verovali v zmago in se borili v času, ko je bila vsa Evropa v fašistični senci in ko so široke mase raznih narodov izgubile vse upanje, verujoč, da bo hudobnost zmagala za dolgo časa.

"Mi se tudi danes ne umikamo. Tisti, kateri upajo, da bodo s svojimi lažmi in obrekovanji nas prisilili priznati, da je resnica tisto kar ni resnica, naj ne mislijo, da je to kar delajo — pravilno. Udanost (ljubezen) do resnice in pravice je tista sila v nas, katera nam ne dovoli, da bi plazili kot reptili. To je kvaliteta, katero smo podedovali od naših pradedov in katera je pozitivna kvaliteta; tako zadržanje je potrebno ne samo komunistom ampak vsem poštenim ljudem.

"V tem duhu moramo vzgajati naše članstvo in našo mlajšo generacijo. Mi trdno verujemo, da bo tudi sedaj resnica in pravica zmagala, kajti drugače bi bilo v resnici žalostno za ves svet. Tisti, ki trdijo, da bi s tem olajšali svojo vest, da "namen opraviči sredstva", rabijo jezuitski slo-

gan, rabljen v času inkvizicije." Velika dela se ne ustvarjajo na zavraten in nepošten način. Velika dela se ustvarjajo samo na pravi in pošten način. Mi bomo vedno ostali na teh pricipih, kajti na vsak drug način bi osramotili spomin onih, ki so padli za zmago pravične stvari v veliki osvobodilni vojni.

"Tisti, ki danes rabijo ta nepoštena sredstva proti nam, jih bodo morali nekega dne zanikati, kajti drugače bi lahko doprineslo usodne posledice za vse progresivno gibanje na svetu. To sliši tistim ljudem, kateri v raznih listih in na druge načine sejejo najbolj fantastične laži o nas ter nam mečejo kamenje pod noge. Rezultati, doseženi od našega delavstva v letu 1948, katero je bilo eno najtežjih let v našem boju za socializem, nam kažejo, da ni vzroka za pesimizem. Glavno je, da obdržimo svoje notranje edinstvo in obdržali ga bomo! Kajti naše ljudstvo ve, da je samo v združenju moč za doseg cilja in realizacije boljše bodočnosti.

"Obračam se na vas člane komunistične stranke Jugoslavije s klicem, da ste vi v tem velikem boju za doseg petletnega načrta — in to tam kjer je najtežji položaj. Kličem na vas, da boste vzgled drugim s svojim delom in zadržanjem, tako da bo komunistična stranka izvršila svojo vlogo kot vodilna četa delavskega razreda naše države. V tem velikem boju za socializem moramo na vsak način ohraniti naše trdo priborjeno edinstvo. Dezerterji in slabiči nimajo prostora v naši stranki. V stranki kot je naša, katera ima tako dolgo in zmagovito revolucionarno zgodovino, ni prostora za tuje elemente, kateri bi se drznili naj bo že na kakoršen koli način zlomiti naše vrste.

"Obračam se na vas delavce v tovarnah, rudnikih, v raznih delavnicah, na stavbiščih in na polju. Vse povsod kjer gre delo naprej in kjer je boj za doseg petletnega načrta. Obračam se na naše, naša slavna mladina, na naše inteligenco, na naše delavno kmetsko ljudstvo in na celotno ljudsko fronto s klicem — uporabite v letu 1949 vse sile za realiziranje upostavljenih točk v tem letu."

Človek lahko razume težak položaj naših ljudi v stari domovini. Bojkatirani od zapada in od vzhoda — vseeno bijejo svoj težki boj junaško naprej. Mislim da ga ni zavednega jugoslovskega delavca, kateri bi ne bil na njih strani v tej težki borbi.

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na času in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost

Tole mi ne gre v glavo?

Kako to, da reacionarji v demokratski in republikanski stranki pritisnejo pečat socializma ali komunizma na vsako napredno stvar — na vsak socialen občutek, to mi nikakor ne gre v glavo! Kje pa bi Amerika bila, če ne bi imeli naprednjakov? Sedaj pa skušajo nazadnjaki ustaviti uro razvoja ali na nji pomakniti kazalec celo daleč nazaj.

PRIPovedNI DEL

Miško Kranjec:

Fara Svetega Ivana

ROMAN

(Nadaljevanje.)

"S figo s ceste?" Cilenshek se je začel trezniti, naposled pa dejal:

"Pravijo, da bo dobil od Angležev sto tisoč za neko knjigo..."

"Pravijo," se je nasmehnil Podlessek. "Ampak, veš, jaz se ne bi nič obiral. Vzemi, kadar ti kdo ponudi. Saj ni krava, da bi priredil pri njej..."

"Saj sem tudi jaz tako svetoval. Natlačil pipo, kadar ti kdo ponudi mehur, pa potlej se zahvali."

"Bomo videli," je dejal Podlessek in odšel k neki ženski, da ji postreže.

Cilenskova sta bila le še v večji zadregi: Rožman prav gotovo ni bedak, ki bi nič ne vedel. Podlessek ima pa tudi svoj pravi. Odločiti pa se nista mogla ne tako ne drugače, pač pa izbrala srednjo pot: dajala sta manj, in še to nerada, cene v koledarju pa podvojila. In nato čakala, kakor so čakali vsi.

Korenu se ni nikamor mudilo. Očitno se je pri Svetem Ivanu dobro počutil. Se dalje je hodil s svojo aktovko pod pazduho, o knjigi malo govoril, toliko pač, da so vsi vedeli, da delo napreduje. Za družbo pa je imel samo Rožmana in Šmona, ki so posedali pri vinu pri Slaviču in modrovali.

Na Podleska ni pozabil. Čeprav ni nič kupal, se je včasih kar tako ustavljal pri njem, za nekaj besed, kakor bi ga hotel potolažiti, češ le brez skrbi! Čutil je, da je treba tega debelega starega žandarja držati: ta edini je nevaren. Z obraza mu je bral, da mu Podlessek prav nič ne verjame. Zato tudi pri njemu ni govoril o sto tisočih iz Anglije: Podlessek je rajši videl gotove jugoslovanske dinarje kakor pa negotove funte. Ne na tiste funte, Podlessek je dajal, ker se ni mogel izveči in je verjel, da bo Koren že kje iztaknil kako malenkost, da vsaj nekaj pokrije. A Koren je prav Podlessek najboljši vzemirjal. Vedel je, da se Podlessek zaveda, kako je kljub svojemu žandarskemu nosu enkrat v življenju naselil in da tega ne bo nikdar odpustil, čeprav bo denar pozabil. Zato je Koren hotel predvsem poravnati dolg pri Podlesku, ko bi le mogel.

Da, ko bi mogel...

Koren ni prišel z namenom, da bi sleparil pri Svetem Ivanu. V sleparjenju je zalezal, ne da bi vedel kdaj in kako, vedel je samo, da se iz tega ne more izveči. Tudi o knjigi stvar ni bila docela bajka. Koren je resnično pisal knjigo. Ko je bilo zanj lahkega življenja v Avstriji konec, je zasanjal, da bi napisal veliko senzacionalno knjigo, s katero bi postal slaven pa tudi bogat.

Pisal je tudi v Anglijo, kjer se je pozanimal glede honorarjev in dobil od tam odgovor, koliko bi za tako knjigo lahko dobil. Naračunal je nekaj čez sto tisoč.

Vse to je bilo daleč od tega, kar je Koren pripovedoval učiteljem pri Svetem Ivanu. Toda on sam ni prav nič dvomil v stvar. Zavedal se je bil urednik pri dunajskem časniku, je tega nekdanjega šušteršičevca zanesla nad oblake, od koder je pomilovalno zrl na slovensko domovino, tudi zdaj, ko je zastoj jedel njen kruh. Sicer ni pričakoval, da bi mu slovenski narod prišel z zastavami nasproti, zavedel se je tudi, da je nekoč obupal nad to domovino, toda glede na njegove sposobnosti bi ga lahko uporabili za kako pametno delo.

Ni ga želja po pustolovščinah napravila za to, kar je bil pri Svetem Ivanu, niti ni bilo v njem prav nič hlestakovskega, da bi igral revizorja, okrog njega pa bi se nagnetlo pokvarjenih in podkupljivih tipov naše domovine. Sveti Ivan ni zmogel takih velikih primerkov. Če izzvamemo tajnika, ki je mešetaril na svojo roko, so vsi drugi pri Svetem Ivanu, s klerikalnim županom vred, ne glede na druge svoje grehe, bili v splošnem navadni farni grešniki. Ljudje pri Svetem Ivanu so naselili Korenu zaradi golega videza: Korena je zvel v zaščito sam gospod župnik. Koren se je dobro razumel z učitelji, Koren je tako pametno govoril o politiki, bil tako gosposki, kakor zlepa še niso videli človek v tej fari. Kar se tiče njegove pisateljske slave, je bedni učitelji pri Svetem Ivanu niso imeli za veliko, razen če so mislili na to, da si jo bo pridobil s to svojo veliko knjigo. Njegovega imena ni nobeden nikdar sišal niti niso brali kaj njegovega. Sicer se pa Koren ni bahal z nikako izišlo knjigo, pač pa je bilo res, da je nekoč napisal dokaj podlistkov in da jih je pisal tudi na Dunaju. Učitelji pri Svetem Ivanu so dvomili ves čas v njegovo pisateljstvo in če je Rožman tako potolažil Cilensko o Korenovi veličini, je bil v resnici sam tisti, ki je ves čas čutil, da se je bil zapletel v neumnost, iz katere je bila samo ena pot: da bi Koren res napisal in izdal kakršno že boodi knjigo.

Zares, Koren ni hotel slepariti, marveč je gradil vse na trdnjaki dejstva, seveda bolj svoje domišljije. Zakaj če bi hotel slepariti, bi bil nekake dne po hlestakovsko pobral sila in kopita in z Zofijo odpotoval po svetu. Medtem pa je bedno čutil, da iz te afere ne more nikamor. Sicer pa je ta čas bil še vedno prepričan o svoji veličini kakor tudi o tem, da bo vse najbolj pošteno

Koren se je grenko nasmihal. "Vojna je," je dejal tiho. "Angleži se zdaj ne zmenijo mnogo za knjige o Hitlerju... bolj za topove..."

"Pa tu prodaj knjigo. Jaz hočem denar!"

"Prodaj," je dejal trpk. "Mar naj dam knjigo iz rok za nekaj stotakov? In da bo obležala na zaprašenih policah, namesto da bi šla po vsem svetu in mi vrgla, češ ne milijone, pa vsaj nekaj sto tisočakov? Potem sploh ni bilo vredno, da sem delal."

Ta njen trud je ostal nepoplčan. Dobila je vsega komaj za en mesec. Za drugi mesec pa ni mogla nič izterjati. Zofija se je celo pritoževala, da si je pokvarila zelodec in da bo morala k zdravniku.

K zdravniku ni šla, na hrano pa je tudi ni bilo več. Pač pa je gospod Koren prihajal ob sobotah po meso, da si bo Zofija doma napravila, kar bo zanj prav.

Ko nista več hodila v gostilno na hrano, se je Mohorjev koledar matere Cilenskove naglo polnil z naročili. Ne pa tako njena denarnica.

Nič drugače ni bilo v trgovini pri Podlesku.

Gospod Podlessek Anton, bivši avstrijski žandar, ki se je v Jugoslaviji rajši posvetil trgovini, ko je iztaknil trgovko Vrbanjškovo, se ukvarjal s politiko kot liberalci, bil župan, debel, naddušljiv možak, a še čvrst in poln življenja, je imel dokajšnjo trgovino na oglu "pürge", kjer se je ob nedeljah ustajala vsa fara.

poravnal. Pri vsem tem je seveda temeljito zabavjal nad tako domovino, ki za svoje otroke, celo pa, če so to kulturni delavci, nima niti skorje kruha.

Domovina se res ni posebno zmenila za Korena in ga je kratko malo prepustila ljudem pri Svetem Ivanu, dokler ti niso začeli obupavati nad njim.

In tako se je zgodilo, da sta Cilenskova pred božičem odpravila Korenoma sobo. Toda Cilenskova, ki sta bila nekoč tako lakomna na zaslužek, ki sta ponarejevala ceno prodanim stvarim, sta se tokrat le izkazala: niti ju nista vrgla naravnost na cesto, niti jima odtegnila vse pomoči. Ponudila sta jima samo podstrešno sobo. "Do pomladi naj bo," je rekla Cilenskova. "Pozimi še žival ni rada na mrazu."

Cilenshek je prikimal tej dobrosrčnosti in bil zadovoljen, da se je stara tako lepo izkazala. In zato tudi ni pazil, če je žena kaj dala Zofiji, jajce ali maslo ali mleko, česar ni več zapisovala v Mohorjev koledar.

Dobrosrčnost je zmagala nad lakomnostjo.

3.

Če pa sta se Cilenskova tako izkazala, njuna dobrota ni našla nikakega razumevanja pri Korenovih. Ko je Cilenshek stopil k njima, da bi jima povedal odločitev, je Zofija pogledala Jožefa, vsa drhteča in blede, in vprašala po nemško, kakor sta vedno govorila:

"Kaj hoče kmet?" Koren je stal pri oknu, si grizel ustnice, nato pa rekel:

"Odpovedal nama je to sobo in nama ponudil podstrešno."

"Chlop," je bruhnilo iz nje v njenem jeziku. "Kaj pa misli? Ne grem!" In vrgla se je po Cilenskovih stari, na neki dražbi kupljeni zofi in krčevito jokala.

"Aber, Sophie," je rekel nežno Koren, sedel k njej, dvignil njeno glavo, ji božal lice in gladil lase, se sklonil k njej in ji poljubil solzne oči. "Pomiri se. Nič ne pomaga, premisliti morava vso stvar."

"Dummheit," je rekla. "Kaj je treba tu premišljati! Ne grem nikamor. Ze tako, ... kakšno pa to stanovanje? Navadna luknja. Se umiti se nimam nikjer. In to pohištvo! Preperle zavese... Sploh ni, da bi govorila! In to je tvoja domovina. Was für eine groteske Heimat?! Pa si rekel, da boš dobil službo in pojdeva v mesto. Kje je tista tvoja služba? Ze več kot pol leta gnijem v tej vasi. Pokaži domovini svoje sposobnosti. Če so bile dobre na Dunaju, bodo menda tudi tu. In dokončaj že tisto knjigo, prinesi denarja, da jim vržem v obraz tiste groše!"

Koren se je grenko nasmihal. "Vojna je," je dejal tiho. "Angleži se zdaj ne zmenijo mnogo za knjige o Hitlerju... bolj za topove..."

"Pa tu prodaj knjigo. Jaz hočem denar!"

"Prodaj," je dejal trpk. "Mar naj dam knjigo iz rok za nekaj stotakov? In da bo obležala na zaprašenih policah, namesto da bi šla po vsem svetu in mi vrgla, češ ne milijone, pa vsaj nekaj sto tisočakov? Potem sploh ni bilo vredno, da sem delal."

Ta njen trud je ostal nepoplčan. Dobila je vsega komaj za en mesec. Za drugi mesec pa ni mogla nič izterjati. Zofija se je celo pritoževala, da si je pokvarila zelodec in da bo morala k zdravniku.

K zdravniku ni šla, na hrano pa je tudi ni bilo več. Pač pa je gospod Koren prihajal ob sobotah po meso, da si bo Zofija doma napravila, kar bo zanj prav.

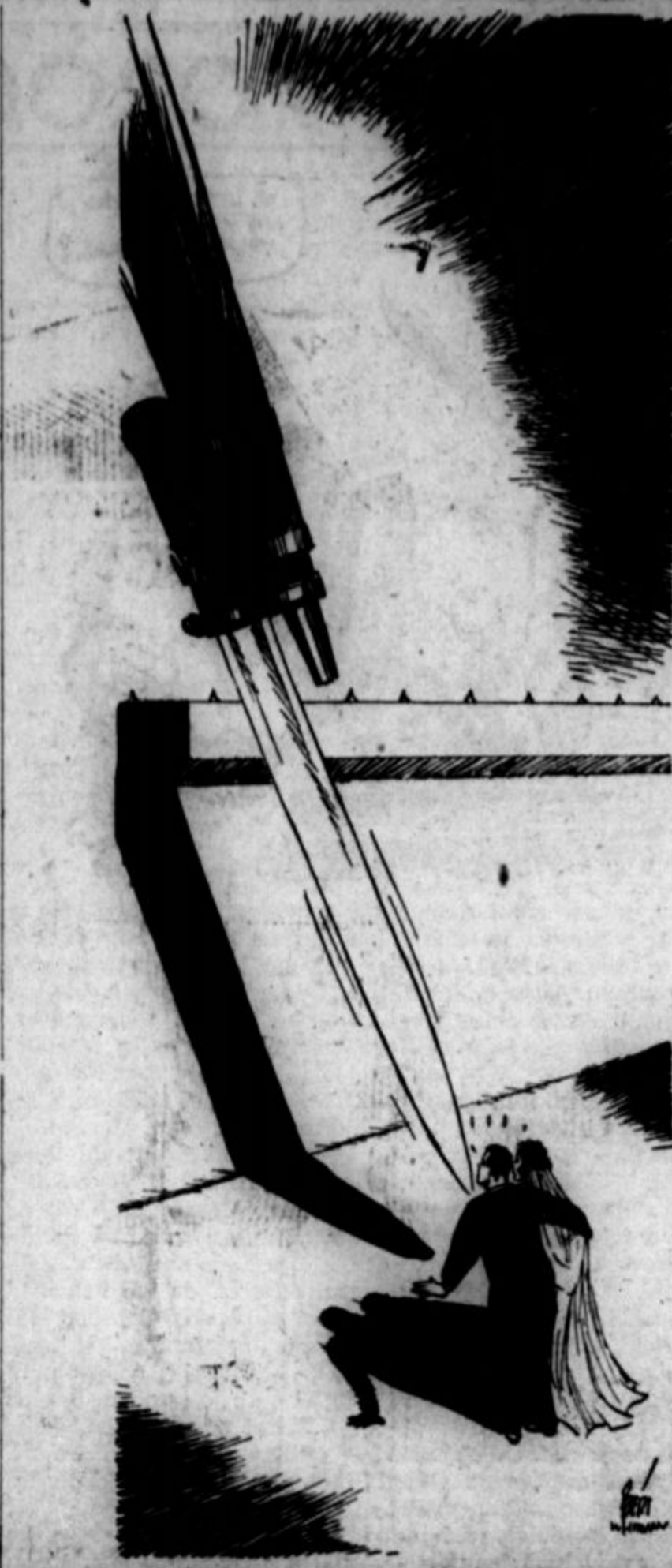
Ko nista več hodila v gostilno na hrano, se je Mohorjev koledar matere Cilenskove naglo polnil z naročili. Ne pa tako njena denarnica.

Nič drugače ni bilo v trgovini pri Podlesku.

Gospod Podlessek Anton, bivši avstrijski žandar, ki se je v Jugoslaviji rajši posvetil trgovini, ko je iztaknil trgovko Vrbanjškovo, se ukvarjal s politiko kot liberalci, bil župan, debel, naddušljiv možak, a še čvrst in poln življenja, je imel dokajšnjo trgovino na oglu "pürge", kjer se je ob nedeljah ustajala vsa fara.

Nič drugače ni bilo v trgovini pri Podlesku.

Gospod Podlessek Anton, bivši avstrijski žandar, ki se je v Jugoslaviji rajši posvetil trgovini, ko je iztaknil trgovko Vrbanjškovo, se ukvarjal s politiko kot liberalci, bil župan, debel, naddušljiv možak, a še čvrst in poln življenja, je imel dokajšnjo trgovino na oglu "pürge", kjer se je ob nedeljah ustajala vsa fara.

SESTAVA AMERIŠKEGA BANČNEGA SISTEMA IN KONTROLA NAD NJIM.

Ameriško bankarstvo se razlikuje od finančnega sistema drugih dežel v tem, da 14.608 bank v Zed. državah lastujejo in obratujejo privatniki, četudi so te banke pod federalnim ali pa državnim nadzorstvom. V Zed. državah izdaja bankam poslovni bodisi uprava katerekoli od 48tih držav Unije ali pa zvezna vlada. Državno poslovno ima 9.603 bank, dočim jih pod zvezno poslovno obratuje 5.005—te so znane pod imenom narodne banke (National Banks).

Narodne banke so članice Federalnega rezervnega sistema, ki je bil uveden po zakonu izdanem l. 1913, ko je potreba zahtevala nekakšno centralno banko v Zed. državah. Ta sistem, ki je pod upravo sveta gubernorjev, ki jih imenuje predsednik Zed. držav, deli deželo v dvanajst distriktov in v vsakem od teh je po ena Federalna rezervna banka. Nekatero od zgoraj omenjenih 14.608 bank lastujejo oziroma imajo svoje podružnice. Takih bančnih podružnic je pet tisoč in nekatere od teh omogočajo finančno in bančno posluglo celo zelo malim krajem dežele.

Nadzorstveni predpisi za državne in zvezne banke si sličijo ter zagotavljajo enakomerno bančno postrežbo za vso deželo. Razumljivo pa je, da banke privatnih lastnikov tekmujejo med seboj za business. Temu je tudi pripisovati razliko v postrežbi, ki jo nudijo javnosti v finančnem pogledu. Mnoge banke imajo ustanove, ki nudijo postrežbo v zadevah zapuščin, zemljišč, gradnje domov itd. V farmarskih predelih imajo banke posebne departamente, ki so farmarjem na razpolago pri reševanju problemov financiranja načrtov za izboljšanje upravljanja farm, za ohranitev plodne zemlje, namakanje, izsuševanje itd.

Kapital bank se nabere večidel iz vlog hranilcev—posameznikov in podjetništva. Banke sprejemajo prihranke, ki so lo-

čeni v dve kategoriji. Hranilec lahko vloži denar na čekovni račun ali pa na hranilni račun—v prvem slučaju mora banka biti odgovorna za izplačevanje čekov, ki jih napiše vlagatelj—dokler ita seveda kaj vloženega na svojem čekovnem računu—v drugem slučaju vlagatelj ne more izdati čekov na račun svoje vloge, ker je ista smatrana za hranilno vlogo, katero sicer lahko dvigne kadar hoče deloma ali v celoti, toda ne potem čekov. Hranilne vloge ima danes 22.000.000 posameznikov v tej deželi in skupna vsota prihrankov ali vlog znaša \$54.250.000.000.

Denar bančnih vlog je na željo vlagateljev nuden na posodo v različne svrhe, s čemer služi obresti. Ameriške banke posojajo denar za gradnjo domov, farm, tvornic in podjetij, dalje nudijo posojila posameznikom za nakup avtov, pohištva in drugega blaga. Trgovska in industrijska podjetništva tudi dobe posojila na brnkih za izboljšanje ali razširjenje businessa ali obrata. Banke pomagajo vladi v investiranjem v vladne bonde. Dvaindvajset milijonov hranilnih vlog v ameriških bankah predstavlja stabilne bančne vi-re, ki se jih lahko investira na dolgoročne obroke v domove, farmske vknjižbe, podjetniške bonde in v vladne obveznice. Bančni delničarji, ki lastujejo ameriške banke, imajo vložene-ga v njih približno za \$12.260.000.000 kapitala. Ta ogromna investicija se veča in tvori zaščito za hranilne vlagatelje v slučaju, da banka svoj denar tu ali tam slabo investira in utрпи izgubo. Vladna agencija The Federal Deposit Insurance Corporation, ustanovljena v dobi velike krize l. 1930, zagotavlja male vlagatelje, ki imajo prihranke do \$5.000, da teh svojih prihrankov ne morejo izgubiti. Zavarovalni sklad te agencije znaša danes bilijon dolarjev. Tako vidimo, da je privatno bankarstvo globoko vrasčena ameriška tradicija ter da so celo Federalne rezervne banke privatno lastovane—vlada jih le strogo nadzoruje.

Proletarec je vaš list. Priporočajte ga svojim znancem in prijateljem, da se naroče nanj.

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD

Tel. 20-901

424 Broad Street

JOHNSTOWN, PA.

BALKANSKE DEŽELE ODKLANJAJO ODGOVORNOST ZA KLANJE V GRČIJI

Na zborovanju Združenih narodov v minulih tednih v Parizu so razpravljali tudi glede pritožb, da so civilne vojne, oziroma njenega podaljševanja, krive Jugoslavija, Bolgarija in Albanija. O teh obtožbah, ki so bile ameriškega izvora, dasi od grške rojalistične vlade predložene, piše ljubljanski tednik "Delavska enotnost" sledeče:

V novembru in decembru 1948 je Organizacija Združenih narodov veliko razpravljala tudi o grškem vprašanju.

To vprašanje ni bilo to pot prvič postavljeno na dnevni red Generalne skupščine. O njem so razpravljali še na lanskoletnem drugem zasedanju, ko je bila na pobudo imperialističnih držav, ki so neposredno odgovorne za takšno stanje v Grčiji, ustanovljena takozvana "Balkanska komisija". Cilj te komisije je bil že takrat prozoren in nanj je resno na takratnem zasedanju opozoril šef sovjetske delegacije A. Višinski, ki je dejal, da ta "Balkanska komisija" ne bo v stanju da ib kakor koli spremenila poda bi kakor koli spremenila poda bi izboljšala odnose s sosednimi državami—z Bolgarijo, Albanijo in Jugoslavijo—na katere so ameriški imperialisti hoteli zvaliti krivdo in odgovor za državljansko vojno v Grčiji. Ze takrat je Višinski napovedal, da bo delo komisije le še povečalo nezadovoljnost in še bolj zamotalo balkansko vprašanje. Te napovedi Višinskega in sovjetske delegacije so se v celoti uresničile.

Danes, ko lahko ocenjujemo konkretno delo te komisije, vidimo, da je ta komisija, ki je bila sicer pod zastavo OZN samo slepo orodje v rokah ameriškega imperializma, je škodila stvari miru in demokracije in da odnošavej ni le izboljšala, ampak celo še poslabšala. Sklep o ustanovitvi posebne komisije ni bil le v nasprotju z načeli OZN, ker je posegal v suverenost balkanskih držav, ampak je Angliji in ZDA, ki sta hoteli obtožiti Bolgarijo, Albanijo in Jugoslavijo, da gojijo nasilne težnje proti Grčiji, bila takšna politika potrebna le zato, da bi opravičili svoje vmešavanje v grške notranje zadeve.

Vse delo te komisije potrjuje to trditev. Ves čas svojega dela v Grčiji je komisija zbrala polno poročil, ki so vsa izraz potvorb, podtikanj in napadov proti severnim sosedom Grčije. Tudi poročila za sedanje razpravljanje o tem vprašanju v političnem komiteju Generalne skupščine OZN ne predstavljajo niti trohice resnice, ampak slo-nijo predvsem na domnevah anglo-ameriških vohunov—fakto-zvanih "opazovalcev" in na potvorenih izjavah dvomljivih prijč. Ze sam sestav te komisije potrjuje njeno delo, kajti člani te komisije in posebej še njene "opazovalne skupine" sestavljajo izključno anglo-ameriški vohuni, "vojaški poročevalci" in "opazovalci".

"Ti anglo-ameriški vohuni v avtomobilih, označeni z OZN—piše albanski časopis "Baškimi"—krožijo po vsej Grčiji in zbirajo vohunska poročila, potrebna za izvedbo imperialističnih načrtov ZDA in za neposredno vmešavanje v notranje zadeve Grčije in demokratičnih držav na Balkanu". To in samo to je bil namen in cilj Balkanske komisije. Zato, ker je ta komisija v svojih poročilih iznesla sklepe v name-nu, da bi povečala klevetniške obtožbe proti Jugoslaviji, Bolgariji in Albaniji, zato, ker je zbirala poročila o sestavi, gibanju, uspehih in načrtih vojaških operacij Demokratične armade Grčije, se vmešavala v notranje zadeve Grčije, sodelovala v propagandi proti demokratični armadi, ker so člani komisije sodelovali z vojaškimi štabi monarhofašistične vojske, dajali

nasvete monarhofašističnim oficirjem, podpirali vojaška sodišča pri izrekanju kazni grškim demokratom, ker je ta komisija služila le vojno strateškim potrebam Anglije in ZDA, ne pa, da bi razčistila odnose med balkanskimi državami in ker je s svojim delovanjem pri zbiranju lažnih podatkov le še poslabšala mednarodne odnose, je jugoslovanska delegacija predložila Generalni skupščini OZN resolucijo o razpustitvi te Balkanske komisije.

Razumljivo je, da taka rešitev anglo-ameriški politiki, ki si hoče ustvariti strateška oporišča v Sredozemskem morju, ni bila povšeč. Zato je Generalna skupščina s svojim glasovalnim strojem zavrnila ta predlog resolucije) Kako zelo bode resnica v oči ameriške imperialiste, da bi svet zvedel in slišal o grozodejstvih monarhofašistov, s katerimi je tako tesno sodelovala Balkanska komisija, kaže najbolj primer generalnega tajnika O. Z. N. Trigvie Lyea, ki je pod vplivom in na pritisk ameriških imperialistov odklonil predlog, da bi se v zvezi z reševanjem tega vprašanja predvajal članom delegacij jugoslovanski dokumentarni film o grških otrocih, ki so pred nasiljem grških monarhofašistov pribežali in našli zatočišče v Jugoslaviji.

Z enako odločnostjo za razpustitev tako razkrinkane Balkanske komisije je nastopila tudi sovjetska delegacija z Višinskim na čelu, ki je v svojem govoru nakazal, na kako enostaven, brez zavijanja in na hiter način bi bilo rešeno grško vprašanje, ko je dejal:

"Angleški in ameriški bajonetni ne bodo prinesli svobode nobenemu narodu in tudi ne grškemu. Evakuirajte vaše čete, osvobodite grško ljudstvo, vašega jarma, omogočite mu, da svobodno izrazi svojo voljo, in prepričan sem, da bodo odnosi med Grčijo na eni in Albanijo, Bolgarijo in Jugoslavijo na drugi strani vzpostavljeni v 24 urah."

Seznam priredb slovenskih organizacij v Chicagu

SCSC (Družabni klub Slovenskega centra) bo imel občni zbor in zabavo s prosto postrežbo v soboto 22. januarja v svojih prostorih, 2301 So. Lawndale Ave.

Integrity No. 631 SNPJ, pesna veselica v soboto 29. januarja, Northwest Hall, 2403 W. North ave.

Pioneer št. 559 SNPJ, pesna veselica v soboto 12. feb. v jednotni dvorani.

Francisco Ferrer št. 131 SNPJ — domača in pesna zabava v soboto 19. februarja v jednotni dvorani.

Padrušnica št. 60, SANS, veselica v Tomažinovi dvorani, 1902 West Cermak Rd., v soboto 26. februarja 1949.

Centralni odbor SANSovih podružnic v Chicagu — proslava četrte obletnice osvoboditve Jugoslavije v nedeljo 1. maja v dvorani SNPJ.

Slovenski dom št. 86 SNPJ — praznovanje 41-letnice društva v soboto 7. maja v Swiss Club Hall, 639 Webster Ave.

Pioneer št. 559 SNPJ, piknik v Pilsen parku v soboto 6. avgusta, So. Albany ter 26th St.

ZA LIGNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

Ali se bodo obljube za uveljavitev civilnih svobodskih izpolnile?

Senator Taft odgovarja na gornje vprašanje da ne — vzlic obljubam demokratske stranke, ki je zmagala v minulih volitvah — ker če ne bo v zveznem kongresu parlamentarni red spremenjen, bodo južnjaški demokrati uganjali obstrukcijo kakor so to še ob vsakem sličnem predlogu.

Ali bo demokratska večina novega kongresa svojim tovarišem z juga pri volji stopiti na prste ter uveljaviti Trumanov program civilnih svobodskih?

Ne. Ampak senator Taft — spreten politikaš — je stopil Trumanu na prste in mu pravi v bistvu: "Ali si resno misliš?" "In ako si, kako boš sedaj svojo večino pridobil za svoj program?"

To je kajpada politična igra. Ni verjetno, da je Trumanu kdo ve koliko za civilne svobodščine drugih ljudi, kar vidimo iz razmer v njegovem glavnem mestu — v Washingtonu — tik pred Belo hišo in kongresno zbornico.

Vendar pa je nekaj optimistov, ki smatrajo, da "Trumanov" program za civilne svobodščine prodira. Med njimi je informativna agencija Common Council, ki piše o tem:

Cetudi je 80. kongres zavrgel oziroma prezrl predsednikov program civilnih pravic, se je kljub temu zaznamovalo napredek v tem pogledu tekom leta 1948 med takozvanimi manjšinskimi skupinami Američanov. Ti koraki naprej so bili storjeni potom zveznih sodišč, piše pa o njih znana Ameriška zveza civilnih svobodščin v svoji letni knjigi. Zveza pravi v tej svoji knjigi, da imajo zvezna sodišča svoj lasten "program" civilnih pravic. Ta program temelji na ustavnih garancijah naših tradicionalnih svobodščin ter na podlagi obstoječih zakonov civilnih pravic — zakonov, katere hoče program predsednika Trumanu ojačiti in utrditi.

Eden najvažnejših odlokov sodišč je bil v slučaju, ki je zadeval pravico Američana, da živi kjer hoče. Zadeva je prišla pred vrhovno sodišče Zed. držav ter se je tikala legalne moči omejitvenega dogovora na privatni lastnini. Taki omejitveni dogovori določajo, da se na določenem privatnem imetju, kot zemljišču ali hišah ne smejo naseliti ljudje te ali one rase, narodnosti itd. Dogovori te vrste torej temeljijo na plemenski in verski ter narodnostni diskriminaciji. Zemljiški lastniki, ki sklenejo oziroma postavijo take dogovore in pogoje, navadno iste vključijo v naslednje prodajne pogoje ko svoje zemljiško imetje prodajo ali dajo v najem drugim. Namerjena je stvar v prvi vrsti proti črnecem, ali danes je naperjena dobesedno proti milijonom Američanov židovskega, kitajskega, indijanskega, ja-

ponskega, grškega, armenskega, asirskega, filipinskega, korejskega, arabskega, etiopskega, mehikanskega, havajskega, puertoriškega in "nekavkaškega" izvora sploh. V današnjih kupnih in najeminskih listinah je najti milijone teh omejitvenih pogojev in navadno so navedeni v drobnem tisku nekje na kraju kontrakta, kjer jih novi kupec ali najemnik niti ne opazi dokler ni že prepozno in je obvezan s tem izpolnjevati to formo zapostavljanja.

Z odlokom 6-0 (trije vrhovni sodniki od devetih so se diskvalificirali), je najvišje sodišče dežele odločilo, da so omejitvene pogodbe legalno šibke in jih ni mogoče uveljaviti. S tem odlokom vrhovnega sodišča je bilo preprečenih mnogo nadaljnjih sodnih akcij za izgon črncev, židov in japonskih Američanov iz stanovanj in domov v katere so se naselili kljub omejitvenim pogojem. Seveda ta odlok ne privzema pravic posameznega lastnika, da proda svoje posestvo ali zemljišče, hišo itd. komur sam hoče, kar pomeni, da lahko odbije kupce ali najemnike črnkega, židovskega ali katerega drugega izvora. Vendarle pa se danj tako zastopavanje pomeni, da se tak lastnik postavlja po robu besedi in duhu naše Ustave. Vzemimo za primer sledeče slučaje: V državi Maryland so nekateri posamezniki pritiskali na neko žensko poročeno z Zidom, naj vrže njega in tri njegove otroke na cesto; v državi Ohio je bilo neke izposlovano sodniško postopanje proti črnskemu pastorku, od katerega se je zahtevalo, da zapusti svojo župnijo, ker je bila v "omejenem" sestovu. Američani, ki verjamejo v prakso in teorijo demokracije, so bili vzradoščeni nad odlokom vrhovnega sodišča, ki je s tem napravilo konec uveljavljanju sličnih sodniških akcij in postopkov.

Izvajanje demokracije je bilo nadalje uveljavljeno v slučajih sodnih akcij prizadevajočih ameriške državljane, katerim je bila odročena oziroma zabranjena pravica glasovanja na podlagi njihovega plemenskega izvora. Ena taka akcija je bila v zavrženju priziva proti odloku nižjega sodišča, ki je odločilo, da črnec imajo pravico glasovati v "belih" primarnih volitvah države South Caroline. To je očitno napravilo konec poskusom južnih držav, ki so s tem hotele mirno že prejšnjega odloka vrhovnega sodišča, kateri je dal črnecem vsjo pravico glasovanja pri primarnih volitvah v južnih državah.

Drugi odloki vrhovnega sodišča so zagotovili večje volilne pravice potomcem prvotnih ameriških zemljiških lastnikov — Indijancev — v južnozpadnih državah dežele, v Novi Mehiki

in Arizoni, ki sta edini državi Unije, kjer Indijanci ne smejo voliti. V volitvah 1. 1948 pa so prvič v zgodovini Amerike imeli vsi Indijanci teh dveh držav pravico glasovati v predsedniških volitvah.

Tekom lanskega leta so sodišča — zvezna in državna — izdala številno dobrih odlokov v pogledu civilnih pravic ameriških državljanov drugih kot že omenjenih izvorov. Nižja zvezna sodišča so zavrgla vojne odpovedi ameriškega državljanstva kakih 5.500 japonskih državljanov in to na podlagi, da so bile te odpovedi povečini izsiljene v koncentracijskih taboriščih kamor so bili ti ljudje preseljeni v času vojne z Japonsko. Odlok nižjega zveznega sodišča je tudi končal ločenje mehikanskih otrok v ljudskih šolah države Texas. Leto prej je sličen odlok izdalo zvezno sodišče v državi Kalifornija.

V slučajih tikaječih se civilnih pravic in svobodščin, sodišča ne odločajo vedno v prid prizadelež ali tako, da bi se poprivedi znanje in civilnih pravic v smislu navedenih pritožb. Kljub temu je iz letnega poročila Ameriške zveze civilnih svobodščin (American Civil Liberties Union) razvidno, da so dobri odloki sodišč v tem letu odtehtali v številu in važnosti one, ki niso bili koristni iz vidika sedanjega prizadevanja za ojačanje in uveljavljanje naših ustavnih civilnih pravic in svobodščin. Kar se tiče odlokov vrhovnega sodišča v takih slučajih, omenjena zveza beleži, da je ta poglavitni steber naših tradicionalnih pravic, v vseh važnih slučajih večinsko podprl in utrdil ali razširil te pravice. Edino kar smatra Zveza civilnih pravic za neugodno od strani vrhovnega sodišča dežele je dejstvo, da je to sodišče zavrglo številno slučajev, ki bi jih bilo moralo po mnenju Zveze vzeti v pregled.

Zato sedaj apeliram na vse delničarje SND, na društva in posameznike, dajte na prihodnji delničarski konferenci SND dovoliti S. N. Muzeju popolno svobodo in samostojnost. Pustite Muzej v miru, ne razdirajte ga, ne likvidirajte ga. Vedite, da je bilo treba trdo delati, da se je zbralo skupaj tisto, kar imamo sedaj zbrano v Muzeju.

Ne razkopavajte, ker tega ni potreba. Slovenski narodni dom je sedaj plačan in nima nobenih posebnih obveznosti, razen delničarjem. Tem se pa tudi tako hudo ne mudi za denar, da bi bilo treba radi njih muzej zavdati.

Dajte izkazati tudi 81-letnemu starčku, Matiji Pogorelcu, vsaj malo priznanja in hvalečnosti, ko je mož s tako vneto zbiral ta arhiv, ki je sedaj nahaja v Muzeju. Ne žalite ga, ne spravljajte ga v prezgodnji grob! Bodite obzirni do drugih, ki imamo veselje s prosvetnim deli in ne žalite nas tako prostosko! Na svetu so različne vede in imetje nekaj spoštovanja tudi do takih, čeprav jih sami ne razumete dobro. Ščasoma pa se boste tudi z Muzejem sprijaznili in ga boste še visoko cenili.

Dajte muzeju svobodo — neodvisnost

Cleveland, O. — Ko sem pred desetimi leti predložil na redni delničarski seji resolucijo za ustanovitev S. N. Muzeja, sem imel popolno zaupanje v navzoče delničarje in v direktorij SND. Saj SND lastuje 54 družtev in okrog 2.000 posameznih delničarjev, ki so razkropljeni po vsej Ameriki. Menil sem, da je ta družba že prilična garancija, pod katere odkriljem se bo Muzej lepo zbral, razvil in živel. Toda sem se grdo zmotil. V direktorij Doma so polagoma bili izvoljeni ljudje, ki se na gotove stvari dobro razumejo, so dobri člani bratskih podpornih društev, znajo uspešno voditi gostilno itd. Toda o prosvetnih stvareh vedna njih nima pojma in ne spoštovanja zanje, o Muzeju pa še prav posebno ne. Radi tega sedaj pri nekaterih direktorjih pravladuje osebnost, pri drugih pa manjka razumevanja za zgodovino ameriških Slovencev in pomen za naše potomce. Nekateri si mislijo, da bi Muzej moral prinašati Domu denar kot kakšna gostilna. Ker tega ni, se ga je treba znebiti, ga je treba vreči iz doma ven. Da se pa to more zgoditi, se je bilo treba znebiti najprvo vodnika Muzeja in tako so naredili.

Slovenski narodni dom na St. Clair Ave. je S. N. Muzeju vseeno doprinesel svoj delež. Vsa ta leta je imel Muzej svoje prostore v Domu, kar je vse hvale vredno. Denar so pa prispevale vse slovenske bratske podporne organizacije, društva in Narodni domovi, pa tudi "številni obiskovalci muzeja so poklonili marsikak dolar na oltar Muzeju.

Iz SANSovega urada

3424 W. 26th St., Chicago 23, Ill.

VAŠA POMOČ JIM JE OTELA ŽIVLJENJE

Bolniki iz državnih sanatorijev za jetične na Golniku, Gorenjsko, in na Topolšici, Stajersko, so se pričeli oglašati. Deležni so bili "čudežnega" zdravila "streptomycin", ki je v mnogih slučajih jetike mladih Slovencev in Slovencev vilo nove upe in vsele nade v duše teh nesrečnih ljudi, katerim je tragična usoda prisodila pogubne posledice za njihove doprinoske k preporanju slovenskega naroda. Ena izmed zadnjih akcij Jugoslovanskega pomožnega odbora — slovenska sekcija (JPO-SS) pred nenadno smrtjo njegovega predsednika Vincenca Cankarja je bila, da je avgusta meseca poslal na Golnik 4.000 gramov v Jugoslaviji redkega zdravila "streptomycin" za uporabo v najnujnejših slučajih. Pošiljka je bila prejeta v septembru. Dr. Tomaž Furlan se je takoj v imenu zdravilišča iskreno zahvalil za naklonjeno dragoceno zdravilo ter objavil, da se bo zdravilo po potrebi uporabljalo v vseh za devnih bolnišnicah v Sloveniji. Kakšni so dosežajni uspehi zdravljenja tuberkuloznih s streptomycinom, nam pričajo prejeta pisma od pacientov samih.

Če bi se za vsak slučaj jetike porabilo le po 50 g streptomycina in bi bil dosežen popolni uspeh, bi poslana količina zadostovala le za 80 bolnikov. Samo v Sloveniji pa jih je danes na tisoče, večinoma mladih fantov in deklet, ki jim pomanjkanje tega zdravila pti s smrtjo.

Slovinci v Ameriki smo že veliko žrtvovali za svoje rojake v stari domovini. Darovali so po svoji zmoglosti za nabavo obleke, hrane, zdravil, zdravniških instrumentov in za druge pomožne akcije; darovali so za nabavo potrebne opreme in aparatov za otroško kliniko v Ljubljani; darovali so za politično akcijo, ki jo je med nami vodil Sans za interese slovenskega in drugih narodov Jugoslavije; še vedno prispevajo v obrambni sklad Narodnega odbora za svobodo in nezavisnost; prispevali so in še vedno prispevajo še za druge akcije v korist naših tu in tam. Toda tudi v Ameriki se časi izpreminjajo in tisti, ki so vedno priskočili z dolarjem ali več na pomoč, kadar koli je prišel na nje apel, so se danes večinoma do varnosti izčrpali; nekateri še preko svoje lastne varnosti.

Vendar nam spodaj objavljena pisma pričajo, da se s kakimi \$50 lahko reši življenje kakega nadebudnega mladeniča in mladenke v Sloveniji, ki se je ne pričakovano nalezl največje sozračnice preprostega delavca — jetike in nki sedaj polagoma hira k neizogibnemu koncu, ako ne dobi pravočasno pomoči. V Jugoslaviji tega dragocenega zdravila ni. In če ga kaka lekarna kaj prejme, stane en sam gram \$40.00. En sam bolnik pa potrebuje v najmlajšem štadiju najmanj 25 gramov. To pomeni \$1000 ali več za vsakega tuberkuloznega bolnika. Takega denarja nimajo ne bolniki sami ne njihovi starši, ne država. Če bi pa imeli sredstva, bi zamogli v Ameriki kupiti isto količino streptomycina za okrog \$50.00. Koliko življenj slovenskih fantov in deklet lahko mi ameriški Slovinci odkupimo?

Slovenski ameriški narodni svet je danes edina organizacija v Zedinjenih državah, ki se bavi poleg svojih tudi z vprašanji v interesu slovenskega naroda v stari domovini. Dasť doslej še ni bila od te strani povzeta nobena akcija glede tega perečega vprašanja, nam tragičen položaj v Sloveniji jasno pove, da je na tisoče nadebudnih oči upajoče obrnjenih proti Ameriki, čakajoč enakih ali še večjih pošiljk streptomycina, kot je že storil JPO-SS. Ali naj Sans prične to akcijo? Povejte! Pišite v naše liste!

Prejeta pisma se glase: Topolšica, 3. XII. 1948. P. n.

Zbolela sem 1944. leta v novembru. Torej me muči ta bolezen že štiri leta. V avgustu leta 1946 sem imela operacijo in sicer plastiko šestih reber, katera pa mi je odlično uspela. (Se spominjate filma o podobni operaciji na Golniku, ki je bil predvajan v nekaterih naselbinah? Op. Sans.) Pričela sem zopet delati in tako sem dobila obolenje na drugi strani. Prišla sem zopet v sanatorij. Ker pa imam premalo kapacitete (moči), sem se zdravila le klimatsko (vživala svež zrak itd.). To seveda ni pripomoglo k zboljanju, ker je pač bilo obolenje premočno. Imela sem infiltrat (poglobljenje kali) in pa precej zasenčeno desno stran, oziroma pljučno krilo. Kasneje se je odprla kaverna (izjedena pljuča). Tako so poskusili s streptomycinom, ki mi je zboljšal stanje. Dobila sem apetit, padla mi je temperatura in tudi kaverna se mi je dosti zmanjšala, zasenčenje pa razčistilo.

Zato se vam še enkrat lepo zahvaljujem in ostanem večno hvaležna Danica Rojnikova.

Mirko G. Kuhel, tajnik SANSa.

Mnogo iskrenih pozdravov iz stare domovine vam pošilja, Zoran Zabavnik.

Golnik, 15. XII. 1948.

Predragi bratje in sestre! Sprejmite iskrene zahvale za dragoceni zaklad — streptomycin, s katerim ste mnoge oteli smrtne nevarnosti.

Težko je gledati na mladega umirajočega človeka, še težje pa je njemu samemu, ko vendar ve, da se mora za vedno ločiti od vsega najlepšega. Pričeli smo komaj živeti v naši mladi domovini Jugoslaviji. Prav vse moči smo posvetili grudi, meneč, da bomo čimprej dosegli svoto zahtevanemu. Toda kruta usoda je marsikoga iztrgala v največji sili ter mu zadala udarec obolenja. Tudi jaz sem deležna tega blagoslova. Namesto da bi delala na zdravstvenem polju ter se pripravljala za nadaljni študij, da bi dosegla željen poklic, morala sem v sanatorij za tuberkulozo. Moje stanje je bilo že v zelo kritičnem štadiju, še pred mesecem sem se borila s smrtjo. Izkravala ter onemogla bi morala umreti, če ne bi dobila streptomycina, katerega ste nam darovali. Stanje se mi po zdravljenju kar vidno zboljšuje, za par mesecev bom šla ozdravljena spet na svoje delo z idejo — pomagati ter žrtvovati se do skrajnosti, da zatreto to zavratno bolezni. Rada bi vas obiskala, da bi se vam ustmeno zahvalila, toda pot je preko oceana.

Sprejmite tople, iskrene slovenske pozdrave od Anje Kožarjeve. Golnik, 14. XII. 1948.

Dragi rojaki! Predragi Slovinci, imam veliko željo, da se vam prav iz srca zahvalim za del prejetega streptomycina, kar ste gotovo odtegnili od svojih ust in tako nam napravili tako veliko uslugo, da skoro ni besede, s katero bi se vam izrazila v zahvalo.

Moje pljučno obolenje je čisto posledica okupatorjevega interniranja itd. Bilo mi je zelo kritično in brez vaše pomoči sigurno neozdravljivo. Sprejela sem od našega inštituta 50 g in takoj mi je padla temperatura. Tako sem se opomogla, da je res skoro vse neverjetno. Sigurno vam je znano, kaj je pri nas prizadela vojna, koliko je posledic, in to vse od reda mladine do starih ljudi, ki nam je prav sedaj dragocena delovna moč, da čimprej zgradimo vsaj to, kar nam je porušeno. Naš cilj je: Vsi za enega, vsak za vse!

Predragi, ako ne bi trpeli teh posledic bolezni, posebno TB, ki se je zadnje čase tako razširila, da je velik procent (ljudi) neposoben, bi mi papredovali vse drugače. Danes imamo vse prave, ki jih do sedaj nismo imeli. Torej, naši dragi rojaki, še enkrat se vam prav iz srca zahvalim!

Blagotinšek Pavla. Golnik, 13. XII. 1948.

Sem med tistimi srečnimi, kateri so dobili od vas, dragi do brotniki, streptomycin, in zato se čutim dolžno osebno se vam zahvaliti.

Naročite si jubilejni Ameriški družinski koledar za leto 1949. Stane \$1.50.

KAJ LAHKO STORI VSAKDO IZMED NAS V KORIST "PROLETARCA"?

- Fribodivajmo mu NOVIH naročnikov
- Obnavljajmo naročnino TOČNO čim poteče
- Agitirajmo med drugimi naročniki, da store isto
- Prispevajmo v PROLETARCEV tiskovni sklad in priporočajmo to tudi drugim
- Oglasajte v PROLETARCU priredbe društev in druge stvari
- Naročajte slovenske in angleške knjige iz PROLETARCEVE knjigarne
- Poskrbite, da si naroče AMERISKI DRUŽINSKI KOLEDAR vsi tisti, ki tega še niso storili
- Naročite KOLEDAR tudi svojcem v starem kraju in enako PROLETARCA.

Vsakdo naj stori za naš list kolikor more, pa bomo vse težave zmagovali!

PREBIVALSTVO JUGOSLAVIJE

(Konec s 1. strani.)

bi bila Jugoslavija tudi številčno že precej pomembna država. Tako pa bo zaradi primanjkljaja, ki znaša 2.558.000 ljudi, to število prebivalstva doseženo šele v nekaj letih.

Število prebivalstva po posameznih republikah

Zanimivi so podatki o številu prebivalstva po posameznih republikah. Danes ima Srbija z avtonomno pokrajino Vojvodino ter Kosovim in Metohijo 6.523.224 prebivalcev, medtem ko šteje Hrvaška 3.749.039, Bosna in Hercegovina pa 2.561.961 ljudi. Število prebivalstva republike Slovenije znaša danes 1.389.084, nekaj manj prebivalcev ima Makedonija (1.152.954) in najmanj Črna gora (376.573). Ker ljudsko število leta 1931 ni bilo izvedeno po republikah in narodnostnem sestavu, temveč po banovinah, ki jih je bilo deset in katerih obseg je bil bistveno drugačen od današnjih republik ne moremo primerjati, kako je naraslo prebivalstvo pri posameznih narodih Jugoslavije. To ugotovimo lahko le za Slovenijo in za Beograd, katerih obseg se krije s predvojno dravsko banovino in upravo mesta Beograda. Število prebivalstva se je od leta 1931, ko je ta štela 1.120.549 ljudi, povečalo na 1.389.084, torej za 268.535 prebivalcev, pri čemer pa je upoštevano tudi prebivalstvo na novo priključene predelov Slovenskega Primorja. Če število teh državljanov odštejemo, vidimo, da se je število prebivalstva Slovenije povečalo le za 5,36%, kar je zelo malo in znaša komaj dobro povprečnega naravnega prirastka po vsej državi (9,10%). Mnogo ugodnejši je rezultat za Beograd, katerega prebivalstvo je naraslo od 266.849 v l. 1931, na 388.246 v letu 1948, tako da znaša prirastek 45,5%. Toda tu gre zgolj za mesto, ki so danes itak vsa močno narasla, razen tega pa še za prestolnico države. Točno sliko o naraslanju števila prebivalstva v posameznih republikah torej ne moremo dobiti, gotovo pa je, da je prirastek v severozahodnih predelih mnogo manjši kot v jugovzhodnih.

Sestav prebivalstva po spolu

Zanimivo je, razmerje med številom moških in žensk v državi. Spola si nista v ravnovesju, temveč močno prevladujejo ženske,

katerih je za 592.859 več kot moških. (Danes živi v Jugoslaviji 7.579.538 moških in 8.172.397 žensk.) To močno nenormalno stanje je posledica vojnih dogodkov v letih 1941-1945, ki so sorazmerno mnogo večje število žrtev zahtevali med moškimi prebivalstvom, kakor med ženskimi, deloma pa je še posledica prve svetovne vojne. Nesorazmerje je bilo namreč zelo občutno že leta 1921, ko so našli 230.229 žensk več; do leta 1931 pa se je stanje precej zboljšalo, in je tedaj presežek žensk znašal samo 141.806. Danes pride na 1000 moških prebivalcev 1078 žensk, ni pa nobenega dvoma, da se bo razmerje med obema spoloma s časom samo uravnovesilo.

Prebivalstvo po mestih

Nad vse ugodni pa so popisni rezultati, ki se tičejo mestnega prebivalstva. Ti namreč kažejo, da so naša mesta dosegla ogromen razmah in se je število njih prebivalstva v primeri s predvojnimi stanjem, izredno močno povečalo. Objavljeni rezultati pričajo, da je danes v Jugoslaviji, ki je bila in je še pretežno kmetijska država s slabo razvitiimi mesti, 85 mest, ki štejejo več kot 10.000 prebivalcev, medtem ko jih je bilo v letu 1931 samo 70. Od mest z več kot 10.000 prebivalci jih je največ v Vojvodini, in to 22 (leta 1931 20), v Srbiji 19 (13), v Hrvaški 17 (16), v Makedoniji 9 (7), v Sloveniji 6 (3), v Bosni 6 (5), na Kosovem in Metohiji 5 (5) ter v Črni gori 1 (1). Na splošno pa je v vseh mestih Jugoslavije število prebivalstva močno naraslo. Beograd se je, kot smo videli zgoraj, več kot podvojil. Še bolj je narasel Zagreb, ki je s svojimi 290.417 prebivalci (napram 185.581 v letu 1931) drugo mesto Jugoslavije. Ljubljana, kot tretje največje mesto države, kaže izredno lep razmah, saj je narasla od 59.765 na 120.944 prebivalcev. (Seveda moramo upoštevati tudi to, da so bile po letu 1931 priključene mestu okoliške občine). Sorazmerno največji porast med vsemi mesti v državi je dosegel industrijski Kranj, ki je narasel kar za 373%, (od prvotnih 4191 prebivalcev je narasel na 15.640), kar kaže kako velik pomen ima industrija pri ustvarjanju velikih mest. Drugo mesto v porastu zavzema prav tako slovensko mesto, namreč Celje, ki se je

povečalo kar za 290%, rudniško-industrijsko mesto Bor v Srbiji pa je z 258% porastka števila prebivalstva na tretjem mestu.

Tržaški Dodo pripoveduje

Kdo je potem kriv?

Stopil sem v bar. Pri mizi je sedel moj stari znanec odvetnik dr. Niko Novak.
— Zdravo Niko! Kar veselim se te. Ze dolgo se nisva videla.
— Zdravo Dodo! Sedi. Boš kaj povedal.
Z odvetnikom Novakom sva se imela pomeniti o marsičem, ker je preteklo nekaj let od najinega zadnjega srečanja. Da ga spravim v dobro razpoloženje, sem sklenil, da začnem pogovor o važni kriminalni zadevi. Življensko izkustvo me namreč uči, da so ljudje v pretežni večini najbolj zadovoljni, če lahko govorijo o svoji stroki. Začel sem torej:
— Ali si bral Niko, o brigadirju tržaške civilne policije, ki je bil aretiran v Benetkah?
— Sem. Toda me spominjam se podrobnosti.
— Dovoli, da ti jih priključim v spomin! Dva Tržačana, Renato Grahi in Mario Morucchi, sta prišla v menjalnico Dufour v Benetkah, češ, da bi rada kupila 5000 dolarjev. Dufour je odgovoril, da dolarje lahko preskrbi za naslednji dan. Dogovorili so se za sestanke. Tržačana sta takoj brzojavila svojemu prijatelju Hugonu Valle, brigadirju kriminalnega preiskovalnega oddelka civilne policije v Trstu in ta se je pri sestanku naslednjega dne pojavil kakor "deus ex machina", pokazal svojo policijsko legitimacijo in dolarje zaplenil, ker je kupčija s tujimi valutami prepovedana. Opeharjeni Dufour je stvar prijavil in tako je prišlo do aretacije.
— No, in kaj je posebnega na tem?
— Pomisli, kak škandal! Clan tržaške policije, ki je razglašena za najboljšo na svetu, in celo brigadir te policije, dodeljen kriminalnemu oddelku, sodeluje z navadnimi goljufi pri zločinskem podvigu ter pomaga opehariti poštenega obrtnika. To je nezalostno. To je skrajna pokvarjenost, gniloba! V dobrih rokah smo! Kriminalci dobivajo uniforme in potem lahko izvršujejo svoje temne podvige. In še plačani so za to! Kaj takega je samo v Trstu mogoče. Ne najdem besede, da bi ...
— Le pomiri se! In ne sodi

prenaglo, kakor je to pri vas novinarjih vsajih navada! Kaj pa je brigadir Valle navsezadnje storil? Pokazal je svojo legitimacijo in zaplenil denar. Ali ni to bila njegova uradna dolžnost? Trgovina z valutami je po zakonu prepovedana in brigadir je moral skrbeti za to, da se zakon spoštuje. Če se ne bi bila vmesala beneška policija, bi bil oddal denar svojemu uradnemu predstojniku. Stvar bi bila s tem končana. Graje vredna je beneška policija, ki je posegla vmes, da štiti interese Benetčan Dufourja, čeprav je ta s prodajo dolarjev hotel krstiti zakon. Če hoče protestirati, protestiraj torej proti beneški policiji, tržaškega brigadirja pa pusti lepo pri miru! On zasluži za svojo uradno vneto priznanje in povisjanje. In jaz upam ter sem prepričan, da mu na to ne bo treba dolgo čakati.
Pozorno sem pogledal svojega prijatelja Nika. Bogme! Držal se je čisto resno. Nepojmljivo! Zjad vidim, da nisem za ta svet!

Tudi med katoliškimi škofi se dobi socialne ljudi

Casnikarski pisci so nadali Bernardu James Sheilu, starejšemu pomožnemu škofu rimskokatoliške nadškofije v Chicagu, ime "ljudski prelat". Zakaj je ta titel primeren za tega pomožnega škofa, pove John Cogley v svojem članku, ki je bil priložen v tekoči izdaji Common Ground, vodilne revije na polju medkulturnega in medrasnega delovanja.

Ze dolgo dobro poznan mnogim Američanom kot "delavstvu naklonjen" škof, (ker je pomagal organizirati v Kongres industrijskih organizacij klavniške delavce v Chicagu), je po drugi strani ta kat škof zbudil prav tako veliko pozornost s svojimi javnimi izjavami in apeli za nekompromisno demokracijo.

"Nisem tako nespartanec, da ne bi vedel kako bi radi nekateri važni ljudje videli, da molčim," je dejal škof, ki je dalje citiran v samoodgovoru: "... Ali oni zahtevajo previsoko ceno na katero ne morem pristati. Vse prepogosto se je v preteklosti dogajalo, da so iz obzira do lokalnega bankirja, industrialca ali politikašca moške cerkve molčali, ko bi se bilo moralo Kristusove nauke dobesedno razglašati z vrh hiš."

Bilo je res mnogo ljudi, ki so na primer smatrali, da je škof govoril "iz reda", ko je nastopil pred veterani, zbranimi na prvi letni konvenciji Ameriškega veteranskega odbora in jim dejal: "Nihče, razen morda naiven otrok ali odrasel bedak, ne more trditi, da imajo črnci, Mehikanci, Filipinci ali Zidje iste prilike kakor njihovi so-Američani. Nevredno je verovati v enakopravnost, ko razdivjana množica linča zbeganega črnca na pripraven drevesu za zločin o katerem niti no gotova, če ga je res izvršil ... Tudi veliki napisni noseči čudno legendo 'Samo nejudje' ali pa 'Omejitev' dajejo revno spričevalo naši veri v one nedeljive pravice, na katere smo tako ponosni.

Škof je šel preko besed v zadevi potreb manjšinskih skupin. Po vojni, ko so bili ameriški Japonci izpuščeni iz taborišč, jih je prišlo petnajst tisoč v Chicagu. Škof Sheil je videl v tem silitvenem problemu potrebo nudenja pomoči in je ustanovil Nisejski dom (Nisejci so ameriški Japonci druge generacije), da je tako pomagal domačim ameriškim razseljenecem. (Nisejski dom je dobil zaposlitev tisoč dve sto Nisejcem, ki so se priselili v Chicagu.) Lansko leto pa je škofova katoliška mladinska organizacija k svojim mnogim drugim aktivnostim dodala delovanje za vzpostavitve socialnega doma za mlade črnce v starosti od 16 do 25 let. Ta dom bo opremljen z vsem potrebnim za telovadbo, zborovanje, prigrizek, imel bo kegljišče, prostore

za sestanke in seje ter za umetnostno in obrtno udejstvovanje in učenje.

Prostor ne dopušča navedbe vseh načinov delovanja škofa Sheila v življenju "Vetrenega mesta", kot Chicago pogosto nazivajo. Ali tudi bežno poročilo o njegovem delovanju mora omeniti njegove stike s čikaškimi "Back of the Yards" svetom. Ta soseski svet v ozadju čikaških klavnic, je bil ustanovljen v svrhu zblizanja raznolikih skupin, ki živijo v tem turburnem predelu blizu klavnic.

Idejo samo je sprožil Paul D. Alinsky, judovski sociolog. Ker je predelje škodstotno katoliško, je Alinsky šel s svojo idejo k škofu Sheilu. Ta je dejal: "V tem se lahko zaneseš name." Danes je ozadje klavnic spreminjeno, dasi tudi zdaj ni ravno paradiz, vendar je delovanje soseskega sveta vplivalo toliko in prineslo prebivalcem tako lepe koristi, da velja škof Sheil za prvovrstnega heroja med temi klavniškimi delavci.

Bernard James Sheil je bil rojen pred 60 leti v tipičnem delavskem predelu zapadne strani mesta, ki mu je tako ljubo in kateremu tako dobro služi. V škofa je bil posvečen 1. maja 1928 ter ob enem dodeljen rimskokatoliški čikaški nadškofiji kot pomožni škof. Sheil je tudi župnik cerkve sv. Andreja, ki tvori največjo čikaško katoliško župnijo.

Je mnogo ljudi, ki bi radi, da bi se škof Sheil omejil v svojih aktivnostih zgolj na polje milošine, ali kakor piše člankar v reviji "Common Ground", vidi škof pred seboj celotno sliko. Škof vidijo drugi n. pr. potrebnega otroka, vidi on kaj je v ozadju te potrebe: industrialni nered, medplemenska sumnja in nezaupnost, slabe stanovanjske razmere in družinska negotovost oziroma pomanjkanje družinske zaščite. Gleddajoč vse to smatra, da mora nekaj ukreniti za izboljšanje teh razmer in to kot škof in kot Američan.

Common Council.

STUDIRA EVIDENCO. Zvezni pravnik George M. Fays študira evidenco (fotostat plačilnih čekov), s katero bo mogel sodišču dokazati, da je kongresnik J. Parnell Thomas (r., N. J.) v svoji poziciji kot načelnik kongresnega odbora za raziskovanje protiameriških aktivnosti imel v svoji službi na stroške svezne vlade ljudi, ki niki delili s tem ultra-patriotičnim so prejemali plačo, ne da bi kaj delali za vlado. Denar so prejeli-kongresnikom.

ZVIŠANJE POŠTINE
Po novem letu je poština za pisma po zračni pošti zvišana iz 5 na 6c na unčo. Zvišana je tudi parcelna pošta in za razne druge pošne pošiljave. Za navadna pisma ostane nespremenjena, istotako za časopise.

SLOVENE RECORDS

- 10-inch records 75c COD, plus postage
- C-1291 Be happy, polka
 - C-1292 Bye-bye-baby, polka
 - C-1293 My honey is wandering in Tyrol; St. Clair polka
 - C-1294 Too fat polka; Jolly polka
 - F. Yanovic and his crew
 - C-1192 Alpine waltz
 - C-1211 Village tavern polka
 - Lumberjack — polka
 - C-1212 Marianna polka
 - Hi and miss polka
 - F. Zaje and his Polka
 - T-109 Umbrella polka
 - London Tree — waltz
 - T-108 Tivoli Park Polka
 - Village Square Polka
 - T-124 Red Wine — Polka
 - Belovino waltz
 - Ernest Bennett's Quartet
 - B-574 He Marianna, Polka
 - Clarina (Clara) Polka
 - Chevatandol Valček
 - Male Noct, Polka
 - J. Parush and his Ten Band
- Write for free list of all new SLOVENE records, the largest selection in U.S., by the best Slovene artists, to:
- PALANDECH'S**
534 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

HERE IS A LIST OF THE BOOKS YOU CAN GET NOW THROUGH THE GREATEST BOOK SALE IN RECENT TIMES, LOOK IT OVER

- American Outpost By Upton Sinclair. A book of reminiscences, (cloth) \$1.50
 - America's Way Out By Norman Thomas. A program for democracy, (cloth) \$2.00
 - Ancient Society By Lewis H. Morgan. Researches in the lives of human progress from Savagery through Barbarism to Civilization, (cloth) \$1.15
 - Between Two Worlds, Upton Sinclair. A new novel, 859 pages, (cloth) \$2.00
 - Cry for Justice By Upton Sinclair. An anthology of the literature of social protest, (cloth) \$1.25
 - Debs, His Authorized Life and Letters By David Darsner, (cloth) 75c
 - ENGLISH-SLOVENE READER, By Dr. F. J. Kern, (cloth) \$2.00
 - ENGLISH-SLOVENE DICTIONARY, By F. J. Kern, (cloth) \$5.00
 - Ethics and the Materialist Conception of History, By Karl Kautsky, (cloth) 60c
 - FROM MANY LANDS, By Louis Adamic. One of the greatest stories under the sun, the story of the coming and the meeting of scores of different peoples in so brief a period on the vast and beautiful American continent, (cloth) \$2.50
 - Grandsons, By Louis Adamic. The story of a man's love for his country and his search for the American Ideal. A Novel, (cloth) \$2.00
 - Goalings, A study of the American schools, by Upton Sinclair (cloth) \$1.00
 - Hundred Per Cent, By Upton Sinclair. A story of a patriot, (cloth) \$3.00
 - Jungle, By Upton Sinclair. A novel of the Chicago Stockyard, (cloth) \$1.00
 - King Coal, By Upton Sinclair. A novel dealing with the strike of Colorado Coal Miners, 1913-14, (cloth) \$1.00
 - My America, 1928-1939, By Louis Adamic (cloth) \$3.00
 - Money Changers, By Upton Sinclair. A novel of Wall Street and the panic of 1907, (cloth) \$1.00
 - Mammonart, An essay in economic interpretation, By Upton Sinclair, (cloth) \$1.50
 - Oil, A picture of the oil industry in Southern California and taking in the world struggle, By Upton Sinclair, (cloth) \$1.00
 - Profits of Religion, By Upton Sinclair. A study of supernaturalism as a source of income and a shield to privilege, (cloth) \$1.50
 - Roman Holiday, By Upton Sinclair. America since the First World War—the Roman republic, after the destruction of Carthage—how much alike were they? (cloth) \$1.00
 - ROBERT'S RULES OF ORDER, By Henry M. Robert, (cloth) \$1.00
 - Science and Revolution, By Ernest Untermann (cloth) 50c
 - The Wet Parade, By Upton Sinclair. A full-length novel dealing with liquor drinking and the liquor traffic in the United States during the past thirty years, (cloth) \$1.00
 - Walls and Bars, By Eugene V. Debs. The story of Deb's life in prison, (cloth) \$1.00
 - World's End, A novel by Upton Sinclair, (cloth) \$2.00
 - Yerney's Justice, (Ivan Canker) Translated by Louis Adamic. A faithful, stirring piece of realistic fiction by the man who is considered the greatest writer Jugoslavia has produced, (cloth)—FREE as our gift to you with each book order.
- All book titles in capitals are specially referred to in "Just titles" column. Look it up, it will pay you.

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije.

- CALIFORNIA.**
Fontana: John Pečnik.
Oakland: Anton Tomšič.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: A. Leksan.
- COLORADO.**
Crested Butte: Ant. Slobodnik.
Fueblo: John M. Stonich.
Walsenburg in okolica: Edward Tomšič.
- ILLINOIS.**
Chicago in okolica: Frank Bizjak, Joseph Oblak, Peter Verhovnik in Frank Zaitz.
La Salle in okolica: Anton Udovich in Leo Zevnik.
Springfield: Joseph Ovca in John Goršek.
Virde: Fr. Ibersich.
Waukegan-No. Chicago: Martin Judnich.
Witt: Luka Podbregar.
- INDIANA.**
Indianapolis: Mary Stroj.
- KANSAS.**
Arma: Anton Šular.
Arcadia: John Šular.
West Mineral: John Marolt.
- MICHIGAN.**
Detroit-Dearborn John Zornik, Joe Koršič.
- M. NESOTA.**
Buhl: Max Matz.
Chishole: Frank Klub.
Duluth: John Kobi.
Ely: John Teran in Matt Praprotnik.
- MISSOURI.**
St. Louis: John Spiller.
- MONTANA.**
Butte: Anton Zigel.
East Helena: Joseph Mihelich.
Red Lodge: K. Erzožnik.
- NEW JERSEY.**
Elizabeth, Amelia Oblak.
- NEW MEXICO.**
Gallup: Mary in Jennie Marinšek.
- NEW YORK.**
Gowanda, James Dekleva.
- OHIO.**
Akron-Barberton: Alois Oceppek.
Bridgeport in okolica: John Vitez.
Cleveland: John Krebel, Anton Jankovich in Frank Hribar.
Fairport Harbor: Lovrenc Bajc.
Girard: John Kosin in Andrew Krvin.
Lisbon-Power Point: Jacob Bergant.
Maple Heights: Frank Volkar.
Warren: Joseph Jež.
- PENNSYLVANIA.**
Aliquippa: Geo. Smrekar.
Avela: Frank Bregar.
Carmichaels: Anton Zupančič.
Crafton-Moon Run: Jennie Jerša.
Canonsburg-Strabane: Jacob Pavčič.
Export: Jos. Britz.
Forest City: Anthony Drasler, Jr., Frank Leben.
Hermione: Anton Zornik.
Johnstown in okolica: Frank Cvetan.
Larose: John in Mary Fradel.
Houston: Louis Britz.
Library: Nick Triller.
Sharon: Joseph Cvelbar.
Fotovalna zastopnika za Proletarca, Ameriški družinski koledar in Majski Glas za zapadno Penno Anton Zornik, Hermione, sa Cambria in Somerset okraj pa Frank Cvetan, Johnstona.
- WASHINGTON.**
Seattle: Lucas Debeljak.
- WEST VIRGINIA.**
Elm Grove: Frank Kosem.
Star City: Lawrence Selak.
Thomas: Lenhart Werdinek.
- WISCONSIN.**
Milwaukee in West Allis: Louis Barborich.
Sheboygan: Frank Süh.
Willard: Matt Malnar.
- WYOMING.**
Kemmerer in okolica: John H. Krznik.
Rock Springs: Frank Remita.

"I'm Fresh as a Daisy..."

"Počutim se svežo kot nov penny vsako jutro... po dobrem nočnem spanju pod električno odejo. Ta električni blanket mi zagotovi zdrav počitek skozi vso noč — vsako noč. Ni čudno, da se sončno počutim."

BUDNA kontrola nad vašo električno odejo, z vsemi drugimi ugodnostmi, vam zagotavlja avtomatično regulirano temperaturo. "Nagni" kontrolno zaponko par minut predno greš k počitku in vse ti bo ugodno. Lahna topla odeja. Nič več ne bo treba treh ali štirih odev.

Spali boste boljše — in počutili se boste boljše — ko boste imeli električno odejo. Počutili se boste osveženi kot marjetica! Izberite si te električne odeje pri vašem najbližjem trgovcu ali pa v najbližji Edisonovi prodajalni.

...thanks to my Electric Blanket!

Safe Comfort

For your complete assurance, when shopping for electric bed-coverings, look for the label of Underwriters' Laboratories, Inc.

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 WEST 26th STREET
Tel. Crawford 7-2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 7-8440
If no answer — Call
Austin 7-5790

THE CROW'S NEST

LIFTED AND SIFTED

THE GREATEST PART of the nation's daily press plugged for Dewey, upheld the Taft-Hartley Act, and so forth. Together with the pollsters they misled pretty near everybody as to what could be expected in the elections. In any event, there was not a single national daily on which labor could depend for authentic, objective information.

Good, militant union men in Chicago have been compelled to read papers produced in plants against which the union typographers have been striking for over a year.

This all stresses the need for a national labor daily paper, possibly subsidized by the unions.

ELMO ROPER, one of the poll-takers, last week made a statement which said in part that "one of the chief mistakes by the pollsters was in interviewing too many people in the 'upper income brackets,' and too few of the people who have little money but do have votes."

IN AN INTERVIEW with the magazine U.S. News & World Report, presidential economic adviser, Edwin G. Nourse said: "Personally I hope very definitely that we are not tending toward more controls, because I think that is incompatible with the flexible and quick adjust-

ments that business has to make.

Nourse does not have the final voice in determining economic policy of the government. He is, however, considered a highly influential adviser. He heads President Truman's Council of Economic Advisers.

ARTHUR W. BINNS was hailed before a Philadelphia court last week on charges that he is the "worst operator of firetraps and health menaces" in that city.

A firm operated by Binns rents out many homes which are "unfit for human habitation," and "flagrantly takes advantage of the housing shortage," the court was told by H. M. Packer, city housing and sanitation chief.

WHO IS BINNS? He is a big real estate operator and former president of the Philadelphia Real Estate Board, the local "realtor" organization. Now he is president of the National Home and Property Owners' Foundation.

That was one of the Real Estate Lobby organizations which, for the past two years, have been spending money like water in Washington, to end rent control and keep Congress from passing any housing bill which would help the victims of such "landlords" as Binns.

40,000 Slum Houses In Nation's Capital

The Washington "Post" printed a sickening story in its Sunday issue. It described slum conditions in the Nation's capital, within half a mile of the Capitol building itself.

For low-income families living in these places it's a constant fight against rats, insects and disease, the "Post" said. The roofs leak, walls are damp and crumbling, floors are about ready to cave in, windows and doors don't keep out the cold, let alone rats and mice. All have outdoor toilets. None has lights.

Interested mainly in the exorbitant rents they collect through their agents, the landlords, most of whom haven't even seen the properties in years, merely shrugged when the reporter questioned them about the conditions.

Apparently they have a "pull," for practically all of the houses have been condemned by the municipal authorities, some of them several times.

Their callous attitude was illustrated by the statement of one, "If people choose to live, that way, what can you do about it?"

But it isn't a matter of choice, the "Post" pointed out. These families simply can't pay the rent for a decent house.

Years ago the first Mrs. Woodrow Wilson, appalled by these conditions, started a move to clean out the Washington slums. Legislation was introduced, but the landlords and the real estate interests jumped in and blocked it. The success of their fight against all moves since is demonstrated by the 40,000 slum dwellings in the capital today.

ILLEGAL SHIPPING REAPS FORTUNES

By means of "forged licenses" and other crooked tricks, a Senate investigating committee reported this week some business men have been making "fabulous" fortunes by "illegally shipping" flour, lard, steel, iron pipe and other scarce products to foreign countries, in violation of the Export Control Act passed this year by Congress.

The committee is headed by Senator Homer Ferguson (Rep., Mich.)

THE EDUCATIONAL BUREAU OF JSF

Approximately 115 progressive fraternal and cultural organizations are today affiliated with the JSF Educational Bureau (Prosvetne Matica).

Groups from various fraternal organizations in the country are members; some of those represented are the SNPJ, SDZ, JPZS, and a number of JSF branches, along with singing societies, dramatic groups, and cultural organizations.

What benefit does an organization enjoy as a member of the Bureau?

Member organizations are entitled to free usage of any of the hundreds of plays, comedies, dramas, and operettas in the Bureau's files. In addition, books are sent free of charge to all groups every year. This year over 2,000 books were distributed.

What fee do organizations pay?

YOUR INCOME TAX

Form 1040A

For the year 1948 the Bureau of Internal Revenue has done away with the W-2 Form as a final income tax return. In its place a new form 1040A has been devised. This Form 1040A is a single sheet return printed on buff-colored paper.

This new form is the simplest of the three returns available. It is similar to the form which appeared last year on the back of the withholding statement. If you file this form you do not need to figure your own tax. From your answers to the questions, the Collector will figure your tax, and send you a bill or a refund.

If your total income is less than \$5,000.00 and consisted entirely of wages reported on withholding statements, or of such wages and not more than \$100.00 total of other wages, dividends and interest, you may use Form 1040A. If you had any income from other sources, such as annuities, rents, royalties, a business or profession, farming, transactions in securities or other property, partnerships, estates and trusts, you may not use 1040A but must file of Form 1040.

You cannot deduct travel or reimbursed expenses from your wages if you file Form 1040A.

Form 1040 may be used either as a short form or as a long form. The short form is simpler than the long form. It differs from Form 1040A in that (a) you must compute your own tax; (b) you may include income from sources not eligible for 1040A; and (c) you may deduct travel and reimbursed expenses from your wages. If your income was less than \$5,000 and you do not desire to itemize non-business deductions (contributions, interest, etc.), find your tax on the table on the back of the form which allows 10% for such reductions, tear off the second sheet and file the first sheet of Form 1040 as a short form.

NEW 4-CENT AIR MAIL POST CARD

A new 4-cent air mail postal card was made available by the Post Office Department on January 10, 1949. The new card is of the regular postal card size with the 4-cent stamp arranged horizontally in the upper right corner.

The central design of this stamp consists of an eagle in flight with outstretched wings on a light background. Across the top on a dark panel appears "U.S. Postage." In the lower left corner of the stamp is a numeral "4-cent." Directly under the eagle is the lettering "Air Mail."

Good Try

The high school sociology class was asked to define "imbecile." One student wrote: "A person who cheats someone out of something. We have people who imbecile money."

LEARNING AND LABOR

(Prepared by the staff of the Institute of Labor and Industrial Relations, University of Illinois.)
URBANA, Ill.—Now in the early stages of its industrial revolution, India hopes to avoid much of the conflict between labor and management which has been a part of the history of Western countries, according to Armidhar Singh, now a student at the Institute of Labor and Industrial Relations at the University of Illinois.

As a new industrial country, India is faced with the problem of inflation. Recently, Singh pointed out, the government called a conference of labor, industrial, and agricultural leaders to study this problem. "Perhaps it will be surprising to many in the United States," Singh said, "to learn that industrialists and bankers recommended profit and price ceilings as well as wage ceilings. They decided 6 per cent should be the maximum rate of dividend which any company should be allowed to pay to the shareholders."

India is singularly free from restrictive labor legislation. This is not accidental. It is generally recognized in his country, Singh explains, that strikes are not confined to labor, and a "strike" by capital—lack of investment resulting in lay-offs and unemployment—is perhaps more harmful to the country than labor strikes. So long as capital enjoys the right to strike, Indians believe, it is undemocratic to take away a similar right from labor.

One More Year For Chicago Rail Fair

The Chicago Railroad Fair, of 1949, will open on June 25th and run for 100 days—closing on October 2nd. The 1948 Fair opened on July 20th and continued until October 3rd, attracting more than two and one-half million visitors during the 76 day run.

Thousands were turned away from the grandstands at the brilliant spectacle "Wheels a-Rolling" which played to an audience of more than a million, two-hundred thousand. In view of the need for more seating space, plans are being made to enlarge the grandstands.

The erection of covered ways connecting the various exhibits on the grounds are being planned to protect visitors from sun and sudden showers; all roadways will be black-topped to add to walking comfort.

SOCIALIST NATIONAL EXECUTIVE COMMITTEE ADOPTS PROGRAM

Declaring that America needs Socialism—and there can be no Socialism without active Socialists, the National Executive Committee of the party has adopted a statement of policy which surveys the social, labor and political structure of the nation and provides for a National Conference in May at which party policies and activities will be further discussed.

For Socialist Unity

The NEC adopts the following program:

1. Establishment of an American Socialist Center. Our Committee on Socialist Unity, which is to meet a Committee from the Social Democratic Federation, is instructed to propose the immediate establishment of such a Center, to serve as a clearing house for all democratic Socialist groups in the United States. The functions of this Center will be:

a. To bring all Socialists into closer contact with each other.

b. To develop and circulate a body of Socialist literature on the current problems confronting the American people.

c. To maintain and cultivate contact with socialist-minded people not now affiliated with any Socialist group.

d. To maintain and cultivate contacts with Socialists abroad, particularly with those who visit the United States in connection with United Nations proceedings.

This Center is to act primarily as a federation of existing Socialist organizations. It should include, in addition to the Socialist Party and the Social-Democratic Federation, such organizations as the Jewish Labor Bund, the Workmen's Circle, the Socialist foreign language groups, etc.

2. Organic unity with the Social Democratic Federation. Our committee is instructed to press for full unity at the earliest possible date.

3. Clarification of Socialist philosophy and program. In connection with this Center, and through all the existing media of the Socialist Party—in the CALL, in pamphlets, in an internal organ, in educational meetings—Socialists must re-examine Socialist attitudes on current and coming issues, and seek more effective formulations of Socialist goals and methods.

4. An immediate campaign for a "Social Budget for America."

THE WORKERS ARE ALWAYS TO BLAME

Anything unpleasant—such as high prices, a railroad wreck or "industrial disputes"—is promptly blamed on the workers by most daily papers. Following that custom, a Washington editor publicly scolded government workers this week for the shocking failure of the Capital City's "Community Chest" money raising campaign.

This time, the workers had an able defender in C. G. Davidson, Assistant Secretary of the Interior, who headed the money raising among government employees.

He wrote the editor pointing out that the government workers contributed \$125,000 more this year than last year, while the campaign as a whole fell 26 per cent short of its goal. Obviously it was the businessmen of Washington—including wealthy newspaper owners—who did not do their part.

SMART

"Johnson is so conceited."
"Yes, on his last birthday he sent a telegram of congratulations to his mother!"

IT'S NOT THE COMIES THAT'S CAUSIN' THE TROUBLE

WASHINGTON (ONA) — The top-level officials here in constant contact with the urgent Chinese crisis are being made aware that their greatest problem is the rapid internal collapse of the central Government of Chiang Kai-shek rather than the strength of the Red Army forces.

This collapse from within is becoming so evident that it is greatly complicating the efforts of the U. S. officials to find some way to stem the tide. The realization is dawning in these circles that the U. S. may be left without a government to do business with against the Reds. This fact is causing some natural hesitation about the manner and means of shipping additional material to China.

The Chinese Communists apparently are also faced with unexpected problems because of the rapid Kuomintang collapse. The prospect now is that the Red forces are advancing too fast for their advance preparations in organizing the conquered territories.

Until very recently the Communists have been predicting three to four years of campaigning before the final defeat of Chiang's Government. Only last week the Chinese Red radio was saying that it would take another year to uproot the Nationalists.

Corporations Take The Profit Out Of Inventions

The profits from inventions nowadays mostly go to big corporations, not to the men who make the discoveries. Even if that were not so, it is necessary, as is so often claimed, to "encourage" inventors by offering them monopoly profits?

Consider the case of Dr. Cleo Brunetti, who got into the news a few days ago when he left Uncle Sam's top scientific agency, the Bureau of Standards, to take a job with the Stanford Research Institute.

While working for Uncle Sam, Brunetti developed a device which made possible the "proximity fuse," often called the greatest war invention aside from the atomic bomb. The fuse "revolutionized war" by vastly increasing the deadliness of artillery and anti-aircraft fire.

A patent on this amazing invention would have made a private corporation "rich beyond the dreams of avarice," but Brunetti sold it to the government for \$1, and never collected the dollar.

FREE BOOKS! WITH EVERY BOOK ORDER RECEIVED. YOU CAN'T AFFORD TO MISS THIS OFFER

THE MARCH OF LABOR

ONE OUT OF EVERY FIGHT PERSONS IN THE U.S. RECEIVED HOSPITAL CARE IN 1947.

OF 50,000,000 ORGANIZABLE WORKERS IN THE U.S., 7 MILLION ARE IN THE AFL; 6 MILLION IN THE CIO, AND 2 MILLION IN UNAFFILIATED UNIONS. 35 MILLION AWAIT ORGANIZATION.

OUR AND WAGE STANDARDS IN 1932 WERE ABOUT 60% LOWER THAN IN 1929.

UNION-MADE MEANS WELL-MADE. FOR THE BEST IN HATS AND CAPS SEE THAT THEY BEAR THE UNION LABEL!

Just Things
By Clarence Zaitz

From Secretary of State Edward J. Barrett comes the announcement that more than 200,000 persons have sent in requests for "special" license numbers.

There are at least 50,000 applicants for five-figure plates with combination of phone numbers, house addresses, service serial numbers, lucky numbers, etc., who will be disappointed, Barrett said.

The logical way to get around that, I thought, would be to get your order in way in advance, but there is a catch to that, too. Although some applications are in the office since way back in October, none of them were acted upon until after December 1, the legal deadline for requesting a repeat on last year's number.

Wonder if they'll have the same trouble with bicycle licenses?

I noticed in the paper several weeks ago where President Truman was awarded some kind of safety award, given, as I recall, for being such a good citizen in obeying all the traffic signals. No doubt! The place where he crosses the street near "Blair House" has had special lights installed that automatically turn red, thus stopping all the traffic.

I guess I could obey all the signals, too, if they were made to change in my favor when I got to them.

THE AMERICAN DREAM

The Riggs Bank, largest in Washington, makes this prediction: "The American Dream: Consumers' goods and services will be doubled by 1960—if producers' goods are increased at the present rate; if the labor force rises by 1.6 million a year; if unemployment is kept below two million; if imports are increased to equal exports; if defense expenditures are reduced by one-third and no foreign aid is necessary."

That's how close we are to the millennium.

AMA SET TO SPONSOR A DOCTOR'S DRAFT

The American Medical Association, which opposed a doctor's draft during the last Congress, has been cultivated by the Army and Navy Journal, is now prepared to join the Army in sponsoring a doctor's draft. The ironic aspect of this is that the A.M.A., which is raising a \$3,500,000 lobbying fund to oppose socialized medicine for civilians, will go so far as to sponsor a draft which would force doctors to participate in state medicine under military auspices.